

Центральноукраїнський національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра „Економіка, менеджмент та комерційна діяльність”

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Допущена до захисту:

Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності

д.е.н., професор

_____ О.М. Левченко

(протокол засідання кафедри ЕМ та КД

№ _____ від „__” _____ 20__ р.)

Випускна кваліфікаційна робота

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему: «Фінансово-економічна безпека підприємства роздрібної торгівлі:
оцінка стану та напрями зміцнення»

Виконав: студент 2 курсу, групи УФЕБ-19М-1,4
спеціальності 073 «Менеджмент (Управління фінансово-
економічною безпекою)»

(шифр і назва спеціальності)

Гребенар Максим Васильович

(прізвище, ініціали, підпис)

Керівник к.ф.н., доц, Немченко Т.Б.

(наук.ст., вч.звання, прізвище, ініціали, підпис)

Рецензент Оксьом В.М., директор

ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС"

(прізвище, ініціали, посада)

Рецензент д.е.н., проф, Шалімова Н.С., декан ФОФ

(прізвище, ініціали, посада)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Сутність та зміст поняття фінансово-економічної безпеки підприємства	8
1.2. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	12
1.3. Вплив факторів на оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЇ ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС».	29
2.1. Загальна характеристика підприємства ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС"	29
2.2. Аналіз основних показників підприємства роздрібно́ї торгівлі та результатів його діяльності	33
2.3. Оцінка поточного фінансового стану та рівня загрози неплатоспроможності досліджуваного підприємства	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	49
3.1. Потенційні загрози фінансово-економічною безпекою підприємства роздрібно́ї торгівлі	49
3.2. Вдосконалення рівня фінансово-економічної безпеки і перспективи його розвитку на ТОВ «Інкопмарк медсервіс»	59
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження викликана необхідністю створення дієвої системи управління підприємством на основі формування механізму його сталого розвитку, в якості якого може використовуватися механізм фінансово-економічної безпеки підприємства.

Особливої актуальності теми надає складна економічна ситуація, що склалася в країні, яка спричинила за собою зростання економічної нестабільності, значне зниження можливості стійкого існування і розвитку, в зв'язку з цим підприємствам необхідно постійно проводити моніторинг впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на підприємство.

На сучасному етапі розвитку економіки, велика увага приділяється питанню забезпечення фінансово-економічної безпеки всієї національної економіки.

Від стійкості рівня розвитку економічної безпеки територій і підприємств залежить стабільність розвитку всього національного господарства. Економічні дослідження даної області хвилюють не тільки підприємців але і органи влади.

Системність до формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має на увазі, що необхідно враховувати не тільки реальні умови діяльності підприємства, але і сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему дій і взаємодій.

Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво та фахівці підрозділів здатні уникати можливі загрози і ліквідувати наслідки негативного впливу внутрішнього і зовнішнього середовища.

Актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи визначила вибір мети, завдань по досягненню мети, предмету, об'єкту, теоретичну і методологічну основу дослідження, наукову новизну і практичну цінність дослідження.

У центрі уваги провідних учених щодо формування системи оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства розглядаються детально питання механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки і моніторинг факторів, що впливає на цей рівень.

На сьогоднішній день в економічній літературі і господарській практиці існують спроби кількісної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, що дозволило сформувати кілька методичних підходів.

Проблемам забезпечення фінансово-економічної безпеки окремих структур підприємств присвячені дослідження Асаула А.Н., Алексєєвої М.Б., Бендікова М.А., Багієву Г.Л., Герасимова П.А., Горіна С.В., Горфинкеля В.Я., Груніна С.О., Гусєва В.С., Ярочкина В.І., Дадалко А.В., Євсєєвої А.Ю., Пономарьової В.П., Зубенко В.М., Козаченко Г.В., Страхова А.І., Судоплатова А.П., Шликова В.В., Гапоненко В.Ф. та інших.

Однак, комплексних досліджень присвячених економічній оцінці рівня фінансово-економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі немає. У зв'язку з цим виникає як практична, так і наукова потреба розробки науково обгрунтованої концепції методичного забезпечення оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є теоретичне та практичне обгрунтування системного підходу до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі.

Завдання дослідження. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки та розв'язання наступних задач:

- визначити суть економічного поняття «фінансово-економічна безпека підприємства»;
- розглянути вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на оцінку рівня фінансово-економічної безпеки;
- сформувати методичні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства;

- провести аналіз рівня фінансово-економічної безпеки;
- запропонувати рекомендації щодо зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» і його фінансово-господарська діяльність. Предметом дослідження є інструменти, методи і підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Теоретична і методологічна основа дослідження базується на працях провідних вітчизняних і зарубіжних економістів, спрямованих на розкриття проблеми теорії та методології оцінки фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

Випускна кваліфікаційна робота цілком орієнтована на чинне законодавство України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку України, інших центральних органів виконавчої влади.

Методологічною базою випускної кваліфікаційної роботи послужили загальнонаукові принципи, методи і прийоми наукових досліджень, що дозволяють вивчити підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що розроблений інструментарій оцінки рівня фінансово-економічної безпеки, який дозволяє знизити фактор зовнішніх і внутрішніх впливів.

Практична значимість дослідження полягає у використанні методики оцінки рівня фінансово-економічної безпеки на підприємствах. Застосування запропонованої методики дозволить службі фінансово-економічної безпеки або керівнику найбільш ефективно проводити оцінку рівня фінансово-економічної безпеки.

Пропоновані концептуальні підходи та методичні рішення можуть служити основою для подальшого вдосконалення методики оцінки рівня фінансово-економічної безпеки.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на VII Обласній науково-практичній конференції учнів та здобувачів вищої освіти «Сучасний стан економіки України: проблеми та перспективи розвитку» (2020 року, доповідь «Фінансово-економічна безпека підприємства роздрібної торгівлі: оцінка стану та напрями зміцнення»).

Структура і обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Основний зміст викладено на 75 сторінок друкованого тексту. Робота містить 13 рисунків та 8 таблиць. Список використаних джерел налічує 49 найменування на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та зміст поняття фінансово-економічної безпеки підприємства

У сучасних умовах ведення бізнесу, які характеризуються кризовими ситуаціями, політичною нестабільністю, неузгодженістю і недосконалістю правової бази, відсутністю науково обґрунтованої концепції реформ, криміналізацією бізнесу, виникає необхідність вивчення і удосконалення методичних підходів до формування та забезпечення фінансово-економічної безпеки господарської діяльності підприємства.

Створити універсальну систему фінансово-економічної безпеки, яка підходила б будь-якому підприємству неможливо, так як кожне з них унікальне і має свої особливості функціонування, потенціал і орієнтовані на певний сегмент ринку.

Оскільки результати вивчення фінансово-економічної безпеки досягли не таких великих висот, можна помітити, що приділяється недостатньо уваги проблемам розробки теоретичних принципів і практичних рекомендацій щодо формування системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Крім того, система фінансово-економічної безпеки повинна бути унікальною і закритою для неуповноважених осіб та інших господарських суб'єктів, виходячи з того, що ніяка система не може бути ідеальною, і при наявності відомостей про побудову і особливості діяльності системи фінансово-економічної безпеки, може бути знайдено слабе місце і завдано шкоди підприємству.

Саме визначення «фінансово-економічної безпеки» утворилося на стику двох наукових галузей - економіки і політології. Ймовірно, з цієї причини до теперішнього часу немає чіткого визначення цього терміну.

Найчастіше автори, розглядаючи суть цього поняття, дають власні визначення, використовуючи при цьому різні категорії фінансово-економічної незалежності і не стабільності економічних явищ.

Визначення «безпеки», найчастіше цитоване у вітчизняній економічній літературі, сформульовано колективом авторів під керівництвом Е. А. Олейникова у праці «Основи фінансово-економічної безпеки (держава, регіон, підприємство, особистість)». У ній безпека трактується як «стан і тенденції розвитку захищеності життєво важливих інтересів соціуму і його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз» [20, с.8].

Погрозами фінансово-економічної безпеки є сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам об'єкта або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів. Поняття безпеки може застосовуватися як до стану захищеності особистості, так і до держави в цілому чи до її окремих суб'єктів - підприємств [19, с.20].

У цілому фінансово-економічну безпеку прийнято розглядати в системі національної безпеки. Тому, на думку В.С. Панькова: «Безпека - це такий стан національної економіки, який характеризується її стійкістю, «іммунітетом» до впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, що порушують нормальне функціонування процесу суспільного відтворення, підривають досягнутий рівень життя населення і тим самим викликають підвищену соціальну напруженість в суспільстві, а також загрозу самому існуванню держави».

Якщо розглядати фінансово-економічну безпеку на рівні підприємства російський вчений В.К. Сенчагов, дав більш узагальнене визначення, на його думку «фінансово-економічна безпека - це стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору здатності до виживання і розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, а також дії непередбачуваних і важко прогнозованих».

У структурі визначень «безпека» має на увазі під собою стійку діяльність об'єкта, прогресивну до розвитку і захищену від впливу зовнішніх факторів і загроз. Виходячи з цього, будь-який об'єкт безпеки варто розглядати як систему, що складається з елементів, тісно пов'язаних один з одним. Безпека всієї системи і рівень її захищеності безпосередньо залежить і від того, наскільки об'єкт в цілому і кожен його елемент окремо здатні стабільно виконувати всі свої функції.

Більш детальне визначення фінансово-економічної безпеки дає вчений С.С. Набойченко, «фінансово-економічна безпека - це здатність фінансово-економічної системи розвиватися і функціонувати в умовах постійних погроз, послаблюючи і компенсуючи їх, долаючи несприятливі зовнішні впливи, забезпечуючи стійкий стан системи і її структурних підрозділів для подальшого розвитку».

На нашу думку, під «економічною безпекою підприємства» необхідно розуміти стан діяльності об'єкта, який забезпечує йому стійкий і прогресивний розвиток, з отриманням більшого прибутку, за допомогою раціональної системи ведення обліку та аналізу, в нестабільних умовах впливу деструктивних чинників.

Державна стратегія фінансово-економічної безпеки України (далі - Державна стратегія) є складовою частиною національної безпеки України в цілому і орієнтована на реалізацію здійснюваних в Україні економічних перетворень в найближчі три - п'ять років.

Державна стратегія розвиває і конкретизує відповідні положення концепції національної безпеки України з урахуванням національних інтересів в галузі економіки.

Мета Державної стратегії - забезпечення такого розвитку економіки, при якому створилися б прийнятні умови для життя і розвитку особистості, соціально-економічній та військово-політичній стабільності суспільства і збереження цілісності держави, успішного протистояння впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Без забезпечення фінансово-економічної безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед країною, як у внутрішньодержавному, так і в міжнародному плані.

Реалізація Державної стратегії повинна створити необхідні умови для досягнення загальних цілей національної безпеки. Зокрема, забезпечити:

- захист цивільних прав населення, підвищення рівня і якості його життя, що гарантують соціальний мир у країні і спокій в суспільстві;
- ефективне рішення внутрішніх політичних, економічних і соціальних завдань, виходячи з національних інтересів;
- активний вплив на процеси в світі, що впливають на національні інтереси України.

Зовнішньофінансово-економічна спрямованість Державної стратегії полягає в ефективній реалізації переваг міжнародного поділу праці, стійкості розвитку країни в умовах її рівноправної інтеграції в міжнародні зв'язки, недопущення критичної залежності України від зарубіжних країн або їх спільнот в життєво важливих питаннях економічного співробітництва.

Незважаючи на складність пережитого перехідного періоду, Україна має широкі можливості для забезпечення своєї фінансово-економічної безпеки, збереження політичного і військового статусу великої держави. Країна забезпечена кваліфікованими кадрами вчених, інженерів, робітників, переважною більшістю видів мінерально-сировинних ресурсів, створений виробничий потенціал здатний забезпечити потреби її подальшого розвитку.

Об'єктами фінансово-економічної безпеки України є особистість, суспільство, держава й основні елементи фінансово-економічної системи, включаючи систему інституційних відносин при державному регулюванні фінансово-економічної діяльності.

Державна стратегія включає:

1. Характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці України, що передбачає масив передумов та факторів впливу, які в свою

чергу є життєвонеобхідними для економічних та соціальних інтересів соціуму та держави;

визначення і моніторинг факторів, що підривають стійкість соціально-фінансово-економічної системи держави, на короткострокову і середньострокову (три - п'ять років) перспективу.

2. Ідентифікація критеріїв та параметрів, які здатні охарактеризувати національний інтерес в тій чи іншій сфері економіки та відповідають стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки України.

3. Формування фінансово-економічної політики, інституційних трансформації та необхідних механізмів, здатних усунути/пом'якшити негативний вплив факторів на стійкість національної економіки в цілому.

Реалізація Державної стратегії повинна здійснюватися через систему конкретних заходів, які реалізують на базисі якісних визначників та кількісних показників, а саме макроекономічний, демографічний, зовнішньоекономічний, екологічний, технологічний та інших.

Таким чином, фінансово-економічну безпеку можна розглядати з позиції впливу економічних загроз на стан діяльності об'єкта, як розглядали її вище перераховані вчені, але так само, на наш погляд, слід розглянути фінансово-економічну безпеку з точки зору отримання прибутку, за допомогою оптимальної системи обліку та аналізу діяльності підприємства, а також шляхом мінімізації і прийняття можливих необдуманих ризикових рішень.

1.2. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Основна мета фінансово-економічної безпеки підприємства - забезпечити його тривале і максимально ефективне функціонування сьогодні і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Із цієї мети випливають такі завдання фінансово-економічної безпеки підприємства:

- забезпечити високу фінансову ефективність, стійкість і незалежність підприємства;
- забезпечити технологічну незалежність і досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства;
- оптимізувати ефективність роботи організаційної структури;
- забезпечити високий професійний рівень підготовки кадрового складу;
- мінімізувати руйнівну вплив результатів виробничої діяльності на стан навколишнього середовища;
- забезпечити нормативно-правову захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- забезпечити інформаційну безпеку діяльності підприємства, комерційну таємницю;
- забезпечити безпеку комерційних інтересів підприємства, його капіталу і майна.

Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво склад і фахівці (менеджери) підрозділів здатні уникати можливі загрози і ліквідувати наслідки негативного впливу внутрішнього і зовнішнього середовища.

Системність до формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має на увазі, що необхідно враховувати не тільки реальні умови діяльності підприємства, а й сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему дій і взаємодій [47, с.15].

Герасимчук С. і Вавдіюк Н. розглядають механізм забезпечення економічної безпеки як послідовність дій її суб'єктів і комплекс використовуваних ними функцій, принципів, методів та інструментів з метою реалізації концепції, стратегії і цільових програм щодо забезпечення економічної безпеки [3].

Коковський Л., розглядаючи поняття механізму забезпечення економічної безпеки, визначає його як сукупність методів (економічних,

соціально-економічних, організаційних тощо) й інструментів (цільові програми, діагностика) для забезпечення реалізації стратегії економічної безпеки. Він зазначає, що організаційну систему механізму забезпечення економічної безпеки утворюють органи законодавчої, виконавчої та судової влади, економічні агенти, громадські організації та об'єднання, а також законодавство, що регламентує відносини в сфері безпеки [7].

Процес створення системи фінансово-економічної безпеки підприємств можна розглядати як процес запобігання можливих наслідків та шкоди від негативних впливів на систему безпеки підприємства з різних аспектів її фінансово-господарської діяльності [11].

Українські підприємства тільки вчаться процесу управління фінансово-економічною безпекою, а механізм її забезпечення складний і вимагає ретельного опрацювання з урахуванням специфіки діяльності підприємств.

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства направлено на виконання трьох завдань:

1. Установити систему фінансових інтересів суб'єкта господарювання, які мають потребу в захисті процесу функціонування підприємства, а саме пошук ефективного методу максимізації ринкової вартості підприємства.

2. Ідентифікувати та прогнозувати внутрішні та зовнішні загрози реалізації фінансових інтересів підприємства.

3. Забезпечити ефективну нейтралізацію загроз фінансовій безпеці підприємства [4].

Фахівці виділяють ряд проблем, вирішення яких дозволить посилити економічну безпеку підприємств торгівельної сфери. Так, А. Бондаренко наголошує на необхідності вирішити проблеми неплатежів, низьку рентабельність перевезень, недостатності кваліфікованих кадрів.

Загалом підвищення ефективності процесу управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств роздрібною торгівлі пов'язано з вирішенням наступних основних завдань:

— визначенням індикаторів рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, методики його оцінки та прогнозування змін рівня фінансової безпеки підприємства в майбутньому. При цьому

необхідно використовувати гнучкі бюджети з оцінкою допустимих відхилень;

— вибір підприємством стратегії фінансово-економічної безпеки (під стратегією безпеки розуміється сукупність найбільш значущих рішень, спрямованих на забезпечення програмного рівня безпеки функціонування підприємств [6]).

Важливим аспектом дослідження механізму управління фінансово-економічної безпекою підприємства є аналіз функцій, які реалізує цей механізм. До складу основних функцій механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства можна віднести планування, організацію та регулювання, стимулювання і контроль.

Амельницька А. під механізмом управління в складі системи управління пропонує розуміти сукупність методів, принципів, форм, способів, важелів, заходів, пов'язаних із процесом їх взаємодії. При цьому вчена розглядає систему управління як сукупність механізмів, необхідних для реалізації цілей управління [1].

Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинен включати організаційно-технологічні, соціально-економічні, адміністративні, правові, соціально-психологічні та інформаційні методи, інструменти та заходи їх реалізації.

Таким чином, механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки - це, перш за все управлінська діяльність, відображена в розробці стратегічних заходів, що включають в себе вибір мети, а також стратегії, лінії поведінки, програми та процедури виконання конкретних заходів в інтересах оптимального забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Дані цілі, завдання і стратегія повинні бути перетворені в план роботи, який повинен бути чітким і зрозумілим для виконавців усіх рівнів підрозділів

підприємства, з подальшим формуванням програми поетапного розвитку підприємства і конкретних заходів усіх напрямків діяльності.

План, в якому відображена стратегія і тактика забезпечення безпеки, перш за все, на такому пріоритетному рівні, як фінансово-економічна безпека об'єкта, вважається управлінським директивним документом [28, с.37].

Розглянемо основні помилки, які допускаються при створенні даного плану:

- головною помилкою вважається, відсутність пункту, що відображає цілі і завдання, які впливають із затвердженої керівником підприємства концепції діяльності;
- відсутність пункту, фактично містить функціональні обов'язки оперативного відділу служби фінансово-економічної безпеки («оптимізувати», «проаналізувати», «поліпшити» тощо);
- безпредметні вказівки і рекомендації, що відхиляються від планованої концепції діяльності;
- відсутність поділу відповідальності виконавчих підрозділів;
- відсутність вказівок, за рішенням трудомістких заходів.

Подібні недоліки планів дозволяють ухилятися від відповідальності конкретних осіб, які відповідають за безпеку підприємства.

Першочергово слід підкреслити, що основним слабким моментом роботи багатьох підприємств, в управлінській системі яких функціонує даний документ, є недостатньо відпрацьована система планування, так як успіху досягне тільки той, хто в змозі точно сформулювати власну мету. Якщо вона відсутня, не може бути цілеспрямованого плану, а значить, і успіху суб'єкта в сфері будь-якої діяльності. Але навіть якщо вдалося сформувати план, який відповідає всім вимогам, необхідно ще простежити за своєчасним і якісним його виконанням. В іншому випадку все так і залишиться на папері.

Дана система безпеки підприємства передбачає наявність наступних елементів:

1. Створення концепції охорони об'єкта всередині території і по його периметру;
2. Розробка внутрішньої документації (інструкцій), що регламентують діяльність персоналу на випадок можливих загроз (напад терористів, пожежа, стихійне лихо, аварія технологічного обладнання та ін.);
3. Підготовка з числа керівного складу співробітників так званої «кризової групи», на яку при виникненні надзвичайних подій покладається управління об'єктом;
4. Створення спеціальних «груп реагування» для затримання нападників і ліквідації наслідків можливих загроз;
5. Організація зв'язку і взаємодії з представниками місцевої влади, правоохоронних органів, частинами збройних сил тощо;
6. Створення системи перевірки персоналу (при влаштуванні на роботу, переміщенні по службі, закінчення визначених термінів тощо).

Вивчивши досвід зарубіжних та українських вчених щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна виділити принципи, на яких повинна ґрунтуватися концепція фінансово-економічної безпеки: науковість, колегіальність, системність і комплексність, оптимальне поєднання централізації і децентралізації, плановість, аналітичність і інформаційна оснащеність, поєднання прав, обов'язків і відповідальності [21, с.23].

Принцип аналітичності та інформаційної оснащеності має на увазі розробку сучасних інструментів і прийомів діяльності господарського суб'єкта, що знаходять відображення в бухгалтерському фінансовому, управлінському та податковому обліку, внутрішнього контролю та аудиту в єдину інформаційну систему, що забезпечує прийняття вірних управлінських рішень, що сприяють підвищенню фінансово-економічної безпеки підприємства.

Фінансово-економічна інформаційна система підприємства - це сукупність інформаційних заходів, які формуються в процесі роботи

підприємства, призначених для виконання функцій ефективного управління з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства (як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку) і відповідають стандартам фінансово-економічної безпеки [35, с.64].

Оскільки інформація є найважливішим елементом системи управління, до цього принципу приділяють особливу увагу. У потоці формування кінцевої інформації беруть участь різні контрагенти, господарського суб'єкту необхідно забезпечувати коректну взаємодію при її створенні та наданні зацікавленим особам. Найважливішим елементом, якої є формування інформації, що впливає на процес взаємодії з контрагентами, є облікова система.

Фінансовий, управлінський і податковий облік, а також внутрішній і зовнішній контроль являють собою основні елементи комплексної обліково-інформаційної системи, спрямованої на формування та підтримку фінансово-економічної безпеки і на законодавче забезпечення податкових платежів, що визначаються в рамках бухгалтерського фінансового та податкового обліку.

Сучасні умови підприємницької діяльності вимагають створення власної системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

Пропонуємо розглянути концепцію формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, яка повинна бути організована з огляду на унікальність і специфіку суб'єкта:

1. Вивчення специфіки бізнесу підприємства, його сегменту на ринку, і основних показників діяльності.
2. Аналіз зовнішніх та внутрішніх загроз фінансово-економічній безпеці підприємства і вивчення інформації щодо можливості виникнення кризових ситуацій, розробка методів їх усунення.
3. Перевірка існуючих інформаційно - технічних, інтелектуальних, економічних, правових, силових і неформальних ресурсів щодо забезпечення захисту та аналіз їх придатності.

4. Моделювання нового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: розробка плану усунення виявлених під час перевірки недоліків; створення системи підтримки професійного рівня кадрового складу; підготовка пропозицій щодо вдосконалення існуючої системи безпеки, розрахунок всіх видів ресурсів; планування розширення ресурсів.

5. Узгодження механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки і бюджету на його впровадження і зміст із керівництвом.

6. Контроль за функціонуванням механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

7. Оцінити ефективність роботи створеного механізму.

8. Корекція і вдосконалення механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства [44, с. 92].

Процес управління фінансовою безпекою підприємства можна розділити на наступні етапи:

1. Розробка системи пріоритетних фінансових інтересів. Система фінансових інтересів повинна включати стратегію розвитку підприємства, його місію. Система фінансово-економічної безпеки підприємства вибудовується відповідно до обраної стратегії, в рамках якої розробляється політика. Політика безпеки являє собою систему поглядів, рішень і дій в сфері безпеки, які створюють умови для досягнення цілей бізнесу.

2. Аналіз загроз фінансово-економічної безпеки підприємства. Цей етап включає виділення загроз фінансовій безпеці підприємства, оцінка ймовірності їх настання, розрахунок розміру можливих збитків від реалізації очікуваних або реальних загроз, а також дослідження приватних чинників, що призвели до настання збитків.

3. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Стандартно процес оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства повинен включати наступні кроки:

- вибір критерію ефективності фінансово-економічної безпеки, який характеризує ступінь наближення підприємства в безпечний стан. З нашої точки зору, визначення критеріїв найбільш складне завдання;
- в залежності від обраної методики, побудова безлічі показників (індикаторів) фінансової безпеки;
- визначення порогових значень показників (індикаторів) для індикаторного підходу;
- моніторинг обраних показників і оцінка відхилень від порогових значень.

У багатьох випадках використовується інтегральний показник рівня фінансової безпеки підприємства.

4. Розробка комплексу заходів щодо забезпечення фінансової безпеки та рекомендацій щодо впровадження їх на практиці.

5. Бюджетне планування реалізації розробленого комплексу заходів щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства.

6. Реалізація запланованих заходів в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

7. Контроль за ходом реалізації намічених заходів щодо забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки підприємства.

8. Оперативне управління системою фінансової безпеки підприємства за допомогою механізму зворотного зв'язку, яке проявляється в коригуванні існуючої або створення нової системи заходів щодо забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки.

Таким чином, забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства відіграє значну роль в його функціонуванні. Контроль за реалізацією ефективного механізму фінансово-економічної безпеки підприємства, дотримання інтегрованості в глобальний інформаційний простір, економічних інтересів компанії, неперевищення рівня витрат корпоративних ресурсів покладається на керівництво та склад підприємства.

В основі механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки знаходиться системне об'єднання інструментів, методів, засобів та інформаційно - аналітичного забезпечення, що створюється на базі сформульованих принципів забезпечення фінансово-економічної безпеки, а також таких, які формулюються суб'єктами управління економічною безпекою підприємства для досягнення і захисту його фінансових інтересів.

1.3. Вплив факторів на оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Організація фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно воно здатне уникнути можливих загроз за окремими складовими зовнішнього і внутрішнього середовища, основними з яких є:

1. Фінансова складова досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів. У ринкових умовах господарювання фінанси є «двигуном» фінансово-економічної системи.

2. Інтелектуальна і кадрова складові розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом. Належний рівень фінансово-економічної безпеки у великій мірі залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму.

3. Технологічна складова. Рівень застосування технологій, що відповідають сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів.

4. Правова складова. Правове забезпечення діяльності підприємства і дотримання чинного законодавства.

5. Інформаційна складова. Відповідні служби підприємства (організації) виконують певні функції, які в сукупності характеризують процес створення та захисту інформаційної складової фінансово-економічної безпеки, до яких належать: збір всіх видів інформації, що має відношення до діяльності того чи іншого підприємства; інформації про всі види ринків;

інформації, що характеризує політичні події й тенденції макроекономічного розвитку світової та національної економік; корисну науково-технічну інформацію; аналіз отриманої інформації з обов'язковим дотриманням загальноприйнятих заходів (систематизації, безперервності надходження і обліку) і методів (загальноприйнятих, загальнокорпоративних) організації робіт; можна спрогнозувати тенденцію розвитку технологічних, економічних і політичних процесів на підприємстві, в країні і в світі щодо конкретного сегмента бізнесу, а також показників, яких необхідно досягти суб'єкту господарювання (наприклад, фінансові прогнози, прогнози об'єктів виробництва та технологічного розвитку).

Існує безліч конкретних загроз і чинників, що впливають на рівень фінансово-економічної безпеки, з якими фірма стикається в процесі своєї діяльності. Багато з цих факторів далеко не нові за своїм змістом, змінюється тільки форма. В економічній практиці є методи та шляхи вирішення даного питання, але відсутня система оцінки рівня фінансово-економічної безпеки, заснована на загальних принципах і умовах. У зв'язку з цим доводиться складним виявляти і усувати загрози, які виникають і виробляти стратегію рішень, що забезпечують стійкість підприємства. [21, с.32]

Розглянемо більш докладно загрози економічній безпеці підприємства, під якими слід розуміти зовнішні та внутрішні: фактори, що впливають на конкурентоспроможність, ефективність і стійкість розвитку компанії.

Першорядним завданням в межах національної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки є виявити можливість виникнення загроз економічній безпеки та пошук напрямів щодо їх запобігання.

Найбільш ймовірними загрозами фінансово-економічної безпеки України, на локалізацію яких повинна бути спрямована діяльність державної влади, є:

- збільшення диференціації власності населення та підвищення рівня бідності, що призводить до порушення соціального світу та соціальної гармонії;

- досягнення відносного балансу соціальних інтересів може бути порушено наступними факторами: складанням суспільства у вузьке коло багатих і переважаючою масою бідних і відсутністю безпеки в їх майбутньому;

- збільшення частки бідних у місті порівняно з селом, що створює соціальну та кримінальну напруженість і відкриває шлях до широкого поширення щодо нових негативних явищ для України - наркоманії, організованої злочинності, проституції тощо.

- зростання безробіття, що може призвести до соціальних конфліктів; затримка з виплатою заробітної плати, закриття підприємств тощо.

2. Спотворення структури української економіки в результаті таких факторів, як:

- зміцнення паливної та сировинної орієнтації економіки;
- прострочення видобутку корисних копалин;
- низька конкурентоспроможність більшості національних підприємств;
- поступове припинення виробництва в життєво важливих галузях обробної промисловості, особливо в машинобудуванні;
- зниження ефективності, руйнування технологічної єдності наукових досліджень і розробок, розпад існуючих наукових колективів і, виходячи з цього, ослаблення науково-технічного потенціалу України;
- завоювання іноземними компаніями внутрішнього ринку України багатьох видів споживчих товарів;
- придбання іноземними компаніями українських компаній для переміщення вітчизняної продукції із зовнішніх і внутрішніх ринків;
- зростання зовнішньої заборгованості України та відповідне збільшення бюджетних видатків на її погашення.

3. Зростаюча нерівність у соціально-економічному розвитку регіонів.

Найбільш важливими факторами цієї загрози є:

- об'єктивно існуючі відмінності в рівні соціально-економічного розвитку регіонів, наявність пригнічених, кризових і відстаючих в

економічному відношенні зон в умовах структурних змін промислового виробництва, що супроводжуються різким скороченням частки обробної промисловості

- порушення виробничих і технологічних зв'язків між підприємствами деяких регіонів України;
- розширення розриву в рівні виробництва національного доходу на душу населення між різними освітами України.

4. Криміналізація суспільства та економічної діяльності, викликана головним чином такими факторами, як:

- зростання безробіття, оскільки значна частина злочинів вчиняється особами, які не мають постійного джерела доходу;
- об'єднання деяких державних службовців з організованою злочинністю, можливість доступу злочинних структур до управління певною частиною виробництва та їх проникнення різних структур влади;
- послаблення системи державного контролю, що призвело до розширення злочинних структур на внутрішньому фінансовому ринку, у сфері приватизації, експортно-імпортних операцій і торгівлі.

Основними причинами цих загроз є волатильність фінансового становища бізнесу, несприятливий інвестиційний клімат, збереження інфляційних процесів та інші проблеми, пов'язані з фінансовою дестабілізацією економіки.

Запобігання або пом'якшення наслідків дій загроз економічній безпеці України вимагає виявлення та моніторингу факторів, що підривають стабільність соціально-фінансової та економічної системи держави.

Зовнішні загрози економічній безпеці підприємства виникають за межами підприємства. Вони не пов'язані з його виробничою діяльністю. Як правило, це така зміна навколишнього середовища, яке може завдати компанії шкоди.

Зовнішні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства представлені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1. Зовнішні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства

Джерело: сформовано автором

Будь-яке підприємство зайняте специфічною економічною і торговою діяльністю, тому поняття зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці для кожного підприємства будуть індивідуальні.

Також виділяють реальні (ті, що вже відбулися зміни), і потенційні (які можуть статися при якихось умовах). Внутрішні загрози економічній безпеці підприємства пов'язані з господарською діяльністю підприємства, його персоналу. Вони обумовлені тими процесами, які виникають в ході

виробництва і реалізації продукції і можуть надати свій вплив на результати ведення господарської діяльності [12, с.45]. Внутрішні загрози економічній безпеці підприємства представлені на рис. 1.2.

Рисунок 1.2. Внутрішні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства

Джерело: сформовано автором

Існують загрози, цілеспрямовано створювані іншими суб'єктами, і які виникають стихійно, що викликані наслідками випадкових подій. Загрози можуть носити опосередкований характер, діяти за певних додаткових умов, і виявлятися безпосередньо, прямо викликаючи негативні зміни.

Розрізняють загрози, які породжують негативні зміни через короткі часові проміжки, і перспективні, прояв яких може наступити через тривалий період часу після виникнення даної загрози.

Рівень оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства і комплекс необхідних заходів щодо попередження небезпеки, відповідних масштабом і характером загроз, залежать від точної ідентифікації загроз, правильного вибору дій.

При цьому система фінансово-економічної безпеки підприємства вимагає постійного аналізу та оновлення, в іншому випадку вона не здатна адекватно реагувати на обстановку, що постійно змінюється [47, с.51].

Таким чином, на наш погляд, моніторинг загроз економічній безпеці підприємства - безперервна діагностика діяльності підприємства за системою показників, що враховують специфічні галузеві особливості даного сегмента, найбільш характерні для даного підприємства і мають для останнього важливе стратегічне значення з метою завчасного попередження внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці і прийняття необхідних заходів захисту і протидії.

На рис. 1.3, виділені цілі моніторингу загроз економічній безпеці підприємства.

Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки швидко і грамотно його керівництво і фахівці зможуть відреагувати на ті загрози і ліквідувати їх шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Тому моніторинг загроз економічній безпеці підприємства є спільною роботою всіх зацікавлених співробітників (відділів) підприємства.

Моніторинг проводиться за певний період часу діяльності підприємства, з урахуванням фактичного стану і тенденцій його розвитку, а також загального стану економіки, політичної обстановки і дії інших загальносистемних і соціальних факторів [42, с.37].

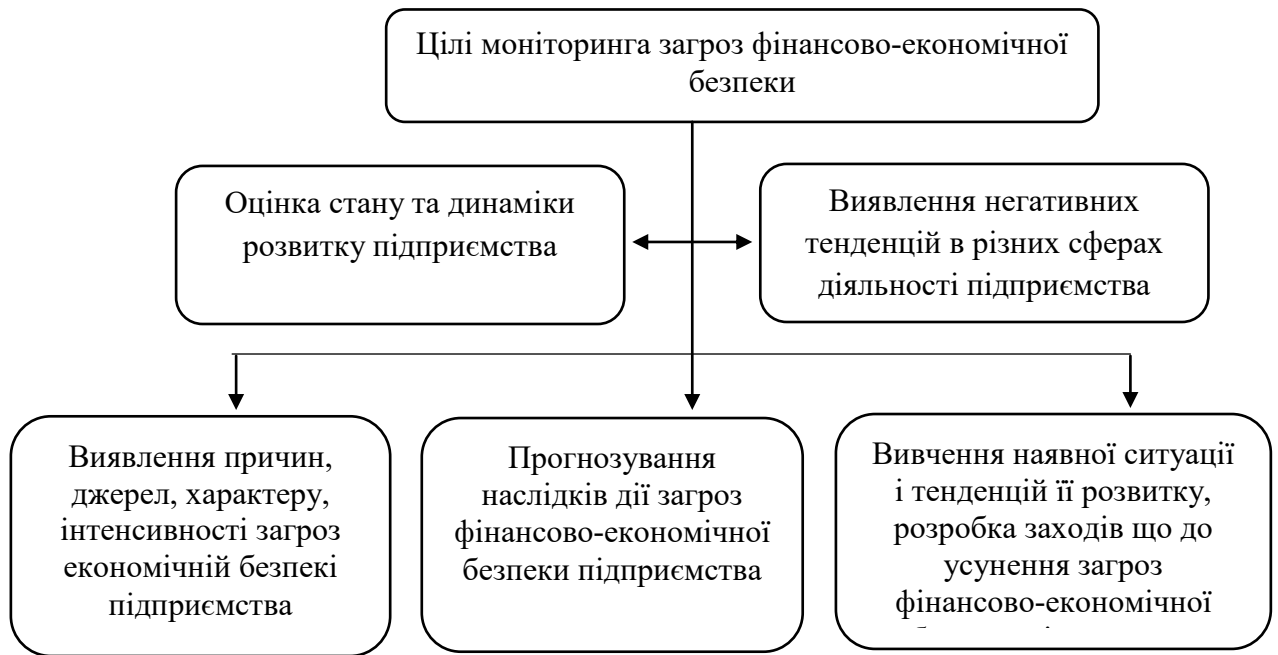

Рисунок 1.3. Цілі моніторингу загроз фінансово-економічній безпеці підприємства

Джерело: сформовано автором

Таким чином, моніторинг загроз економічній безпеці підприємства дозволяє досліджувати комплекс факторів, що впливають на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, проаналізувати динаміку соціально-економічних змін, провести техніко-економічне обґрунтування прийнятих управлінських рішень.

Аналіз фінансово-економічної безпеки підприємства тісно переплітається з його фінансовою складовою. Також фінансово-економічна безпека залежить від безлічі факторів і особливостей даного сегмента ринку. Тому при аналізі фінансово-економічної безпеки підприємства, а також розроблення заходів щодо його підвищення, необхідно враховувати безліч аспектів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЇ ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»

2.1. Загальна характеристика підприємства ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС"

ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" є самостійним підприємством, що створено засновником. Метою функціонування якого є виконання роздрібного продажу фармацевтичних товарів в спеціалізованих магазинах, щоб задовольнити потреби населення, економічні та соціальні інтереси засновника та працівників підприємства.

Відповідно до рішення загальних ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" було створено 10 вересня 1997 р. (Додаток А). Підприємство функціонує згідно зі Статутом (Додаток Б).

Задля здійснення своєї діяльності в межах правового поля підприємством було отримано відповідну ліцензію, яка регламентує здійснення продажі фармацевтичних товарів (Додаток В).

Основним напрямком діяльності виступає роздрібний продаж фармацевтичних товарів в спеціалізованих магазинах.

Додатковими видами діяльності є:

- агентська діяльність в оптовій торгівлі універсальним асортиментом продукції;
- оптова торгівля фармацевтичною продукцією;
- оптова торгівля продукцією для медичного використання;
- роздрібний продаж виробів для медичного використання, ортопедичних виробів у спеціалізованих магазинах;
- роздрібний продаж косметики та туалетно-косметичних засобів, за винятком мила в спеціалізованих магазинах;
- роздрібний продаж туалетного та господарського мила в спеціалізованих магазинах.

ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» - один з лідерів на аптечному ринку в Кропивницькому. На сьогоднішній день мережа ТОВ «ІНКОПМАРК

МЕДСЕРВІС» представлена 8 сучасними та добре розміщеними аптеками (Додаток D).

Основними перевагами аптек ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" є:

- якісне обслуговування;
- висококваліфікований персонал;
- широкий діапазон товарів;
- доступний рівень цін;
- сучасне обладнання.

Створювати нові стандарти, впроваджувати передові технології та вдосконалювати асортимент ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» прагне стати кращим на фармацевтичному ринку Кропивницького.

Лінійка товарів ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" становить приблизно 8000 найменувань, меред яких такі як:

- лікарські засоби (антиалкогольні та антинікотинові, протиалергічні, антибактеріальні, антисептичні та дезінфікуючі засоби, вакцини та бактеріофаги, допоміжні речовини та реактиви, гомеопатичні препарати, гормональні препарати, дерматологічні препарати, препарати для лікування захворювань, препарати для крові та кровообігу, ліки, трави для лікування сечостатевої системи, ліки для нервової системи, знеболюючі засоби, препарати для органів чуття та травного тракту та метаболізму, ліки від застуди, протівірусні та імуномодулятори, протизапальні препарати

ліки, протигрибкові, протівірусні, протипаразитарні, серцево-судинні, стоматологічні);

- препарати, що застосовуються при ЕКО (препарати для стимулювання суперовуляції, для ін'єкцій ХГЧ, для регулювання функції жовтого тіла, для введення загальної анестезії, препарати для поліпшення репродуктивної здатності чоловіків);

- ліки та засоби для дієти та фітнесу (батончики, мюслі та вітамінні продукти, дієтична їжа, замінники цукру, коригуюча білизна, льодяники та

карамель без цукру, вода та мінеральні напої, продукти бджільництва, трав'яний чай);

- оптика (аксесуари, контактні лінзи, засоби для догляду за лінзами);

- вітаміни та добавки;

- косметичні засоби (банні приналежності, вироби з паперу та бавовни, гігієна нетримання, для чоловіків, жіноча гігієна, захист від сонця та засмага, ефірні олії та косметика, засоби для масажу та релаксації, подарункові коробки, засоби для ванни душ, засоби від комах, сувеніри, засоби по догляду за волоссям, обличчя, ноги, рот, руки та нігті, тіло);

- товари для матерів та немовлят (вагітні та матері, які годують груддю, гігієна дитини, дитяча косметика, дитяче харчування, іграшки, предмети догляду за немовлятами);

- медичні вироби та вироби (діагностичні засоби, медичні вироби, медичне обладнання та прилади, ортопедичні вироби).

Центральним елементом організаційного механізму є структура управління, яка поєднує різні аспекти діяльності підприємства, регулює внутрішні виробничі відносини та реалізує стійку систему службових відносин між структурними підприємствами та працівниками управлінського персоналу. Таким чином, ефективність всього господарського механізму багато в чому залежить від структури управління.

Структура управління - це впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів системи, що визначає розподіл праці та службові відносини між структурними підрозділами та працівниками апарату управління для підготовки, прийняття та впровадження управлінських рішень.

Апарат організаційно фіксує функції структурних підрозділів та службовців та регулює потік інформації в системі структури управління, виражається у схемі та параметрах структури управління, штатному розкладі, певному співвідношенні структурні підрозділи та працівники апарату управління, положення про відділи та служби, в системі підпорядкування та функціональних зв'язків між керівниками.

Далі ми розглянемо організаційну структуру ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" (рис. 2.1).

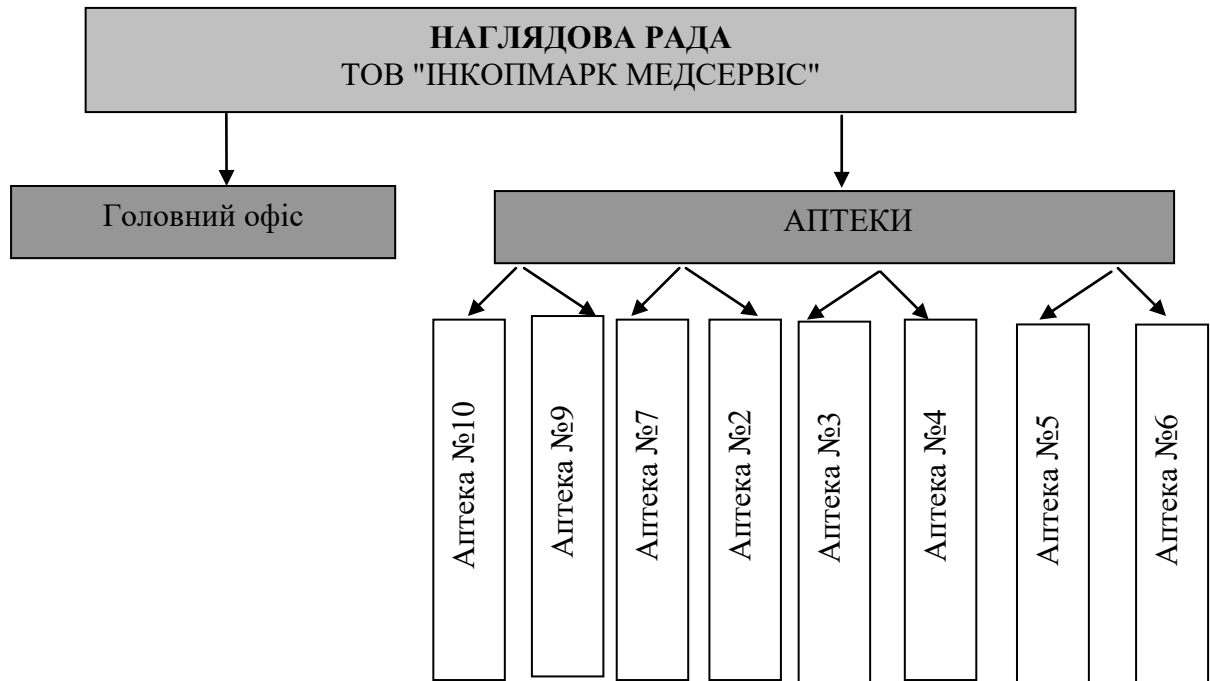

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС"

Джерело: сформовано автором

Як ми бачимо на рис. 2.1, ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" має лінійно-функціональну структуру управління.

Переваги такої структури контролю включають відсутність двозначності впливу суб'єкта на об'єкт контролю; відсутність проміжних зв'язків між менеджером і підлеглим; можливість досягнення послідовних і взаємопов'язаних завдань; висока відповідальність менеджера за результати роботи.

2.2. Аналіз основних показників підприємства роздрібної торгівлі та результатів його діяльності

По-перше, ми вважаємо за необхідне провести оцінку фінансового стану підприємства.

Загальна оцінка фінансового становища підприємства та її динаміки здійснюється на основі порівняльного аналітичного аналізу, який складається з балансової звітності шляхом агрегування статей балансу у групи залежно від їх ліквідності та терміновості.

Аналітичний баланс доповнюється розрахунками динаміки і структури статей.

Структура активу ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС" впродовж 2015-2019 років представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура активу підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»,

тис. грн

актив	роки					відхилення (+;-)			
	2015	2016	2017	2018	2019	2019- 2015	2019- 2016	2019- 2017	2019- 2018
необоротні активи	51313,7	59090,6	89475,1	92103,0	89460,0	38146,3	30369,4	-15,1	-2643,00
у % до балансу	70,05	66,43	68,52	64,38	62,1	-7,95	-4,33	-6,42	-2,28
оборотні активи	21924,4	29776,4	41041,5	51657,0	55070,0	33145,6	25293,6	14028,5	3413,00
у % до балансу	29,93	33,47	31,43	36,11	38,23	8,30	4,75	6,80	2,12
витрати майбутніх періодів	15,50	15,50	62,70	65,00	84,00	68,50	68,50	21,3	19,00
у % до балансу	0,02	0,02	0,05	0,05	0,06	0,04	0,04	0,01	0,01
баланс	73253,6	88957,5	130579,3	143062,0	144059,0	70805,4	55101,5	13479,7	997,00

Джерело: сформовано автором на основі даних балансу ТОВ "ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС"

Згідно з результатами таблиці 2.1, загальна вартість майна зросла на 70805,4 тис. грн. Частка необоротних активів у власності товариства на початок періоду дослідження становила 70,05%, а в 2019 році вона вже склала 62,1%, частка оборотних активів зросла на 8,3%.

У грошовому вираженні необоротні активи в 2019 році порівняно з 2015 роком зросли на 38146,3 тис. грн, оборотні активи - на 33145,6 тис. грн.

В табл. 2.2 на основі звіту про фінансові результати за 2015-2019 роки наведено дані про пасиви підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС».

Відповідно до табл. 2.2 можна зробити такі загальні висновки щодо балансу підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»: джерела формування пасивів у цілому зростають впродовж всього досліджуваного періоду, у 2019 році баланс збільшився на 70805,4 тис. грн, порівнюючи з 2015 роком., на 55101,5 тис. грн відносно 2016 року, на 13479,7 тис. грн відповідно до 2017 року і на 997 тис. грн до 2018 року.

Власний капітал є фінансовою основою для створення та розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Динаміка власних коштів свідчить про якість фінансового управління.

Структура та ефективність використання власних коштів підприємства безпосередньо впливають на формування добробуту його власників. Розмір власних коштів може вплинути на образ та інвестиційну привабливість компанії [36, стр. 26].

Якщо враховувати зміни в статтях пасивів, то за цей період з 2015 по 2019 рік чистий капітал виріс, свідченням чого є дані наведені в табл. 2.2.

Наступна стаття "Довгострокові зобов'язання" - рахунки цього класу призначені для запису даних та узагальнення інформації про:

- борг підприємства перед банками за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням (борг, який не підлягає погашенню протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу);
- заборгованість підприємства за зобов'язаннями із позичковими коштами (крім банківських позик), на які нараховуються відсотки;
- сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах через тимчасову різницю між базами бухгалтерського обліку та оподаткування;
- борг за випущеними довгостроковими векселями та розподіленими облігаціями.

Таблиця 2.2

**Аналіз структури джерел формування засобів (пасивів) підприємства
за 2015-2019 роки (тис. грн)**

Пасив	Роки					Відхилення (+;-)			
	2015	2016	2017	2018	2019	2019- 2015	2019- 2016	2019- 2017	2019- 2018
власний капітал	53585,6	69984,6	81280,0	85283,0	96590,0	43004,4	26605,4	15310,0	11307,0
у % до балансу	73,15	78,67	62,25	59,61	67,05	-6,10	-11,62	4,80	7,44
довгострокові зобов'язання	9936,0	6650,0	17867,3	9445,0	5545,0	-4391,0	-1105,0	-12322,3	-3900,0
у % до балансу	13,56	7,48	13,68	6,60	3,85	-9,71	-3,63	-9,83	-2,75
поточні зобов'язання	9732,0	12322,9	31432,0	48334,0	41924,0	32192,0	29601,1	10492,0	-6410,0
у % до балансу	13,29	13,85	24,07	33,79	29,10	15,82	15,25	5,03	-4,68
доходи майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
у % до балансу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
баланс	73253,6	88957,5	130579,3	143062,0	144059,0	70805,4	55101,5	13479,7	997,0

Джерело: сформовано автором на основі даних балансу ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»

Найбільше довгострокових зобов'язань спостерігається у 2017 році – 17867,3 тис. грн, а найменше у 2019 році – 5545 тис. грн, що на 3900 тис. грн менше за 2018 рік.

Поточні зобов'язання - рахунки цієї категорії призначені для реєстрації даних та узагальнення інформації про пасиви, які будуть відшкодовані впродовж операційного циклу підприємства або мають бути відшкодовані протягом 12 місяців з дати балансування

Відповідно до табл. 2.2, слід відстежити зростання поточних зобов'язань з 2015 по 2018 року, у 2019 році вони зменшилися на 6410 тис. грн порівняно з попереднім роком. Порівнюючи з 2015 роком вони збільшилися в 4,3 рази (на 32192 тис. грн).

Показники стану і структури капіталу підприємства характеризують його фінансову стійкість (стабільність) в цілому.

Для характеристики джерел формування запасів використовують такі абсолютні показники (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

**Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «ІНКОПМАРК
МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 р.**

№	Назва показника	Роки					Відхилення, %	
		2015	2016	2017	2018	2019	2019/2015	2019/2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн	12192,4	17528,5	9611	2560	13146	107,82	513,52
2	Наявність власних та довгострокових позикових коштів, тис. грн	22128,4	24178,5	27478	12005	18691	84,47	155,69
3	Наявність загальних коштів	22356,4	24178,5	33910	34661	39099	174,89	112,80

Джерело: сформовано автором на основі даних балансу ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»

- 1) Наявність власних оборотних коштів (ВОК):

$$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ}, \quad (2.1)$$

ОА – оборотні активи (ф1 р.260);

ПЗ – поточні зобов'язання (ф1 р. 620).

- 2) Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВДПД):

$$\text{ВДПД} = \text{ВОК} + \text{ДЗ}, \quad (2.2)$$

ДЗ – довгострокові зобов'язання (ф1 р.480)

- 3) Наявність загальних коштів (ЗК):

$$\text{ЗК} = \text{ВДПД} + \text{КК} \quad (2.3)$$

КК – короткострокові кредити банку (ф1 р.500)

Нестача або зменшення суми власних оборотних засобів зумовлює збільшення величини залученого капіталу і посилення фінансової залежності.

Відповідно табл. 2.3 спостерігаємо збільшення власних оборотних засобів підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» у 2019 році порівняно з 2015 роком на 7,82%, а порівняно з 2017 роком власні оборотні

засоби збільшилися більше ніж в 5 разів.

Відносні показники фінансової стійкості — система коефіцієнтів (ratio), аналіз яких включає оцінку їх зміни щодо теоретично обґрунтованого рівня (оптимального або критичного) та у динаміці змін за попередні періоди.

Далі, слід розрахувати відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за період від 2015 по 2019 рік, результати підрахунків наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства
ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015 – 2019 роки**

№	Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
		2015	2016	2017	2018	2019	2019-2015	2019-2016	2019-2017	2019-2018
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,104	0,365	-0,200	-0,133	0,129	0,263	0,329	-0,235	1,249
2	коефіцієнт автономії	0,732	0,787	0,622	0,596	0,670	0,074	0,048	-0,116	0,917
3	коефіцієнт фінансової залежності	1,367	1,271	1,607	1,677	1,491	-0,185	-0,115	0,220	1,091
4	коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1,253	1,422	0,306	0,054	0,314	0,260	0,008	-1,109	0,250
5	коефіцієнт маневрованості власного капіталу	0,042	0,156	-0,101	-0,080	0,074	0,153	0,175	-0,082	1,741
6	коефіцієнт фінансової стабільності	2,725	3,689	1,649	1,477	2,035	0,557	0,386	-1,654	0,747
7	коефіцієнт фінансування	0,367	0,271	0,607	0,677	0,491	-0,185	-0,115	0,220	1,339
8	коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,958	0,844	1,101	1,080	0,926	-0,153	-0,175	0,082	0,967
9	коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,268	0,213	0,378	0,404	0,328	-0,075	-0,049	0,115	1,223
10	коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	0,194	0,113	0,200	0,103	0,062	-0,041	-0,138	-0,051	0,320
11	коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,156	0,087	0,180	0,100	0,054	-0,045	-0,126	-0,032	0,347
12	коефіцієнт фінансового лівериджу	0,185	0,095	0,220	0,111	0,057	-0,053	-0,162	-0,038	0,310

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Коефіцієнт забезпечення власними коштами, показує яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу і характеризується тим що, чим вище значення даного показника тим вище рівень платоспроможності та кредитоспроможності підприємства.

Відповідно до табл. 2.5 і рис. 2.5 слід дослідити зміни даного рівня на підприємстві ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» з 2015 по 2019 роки, як

видно з графіку, то найбільше підприємство було забезпечено власними коштами у 2016 році, а найменше в наступному 2017 році (-0,2).

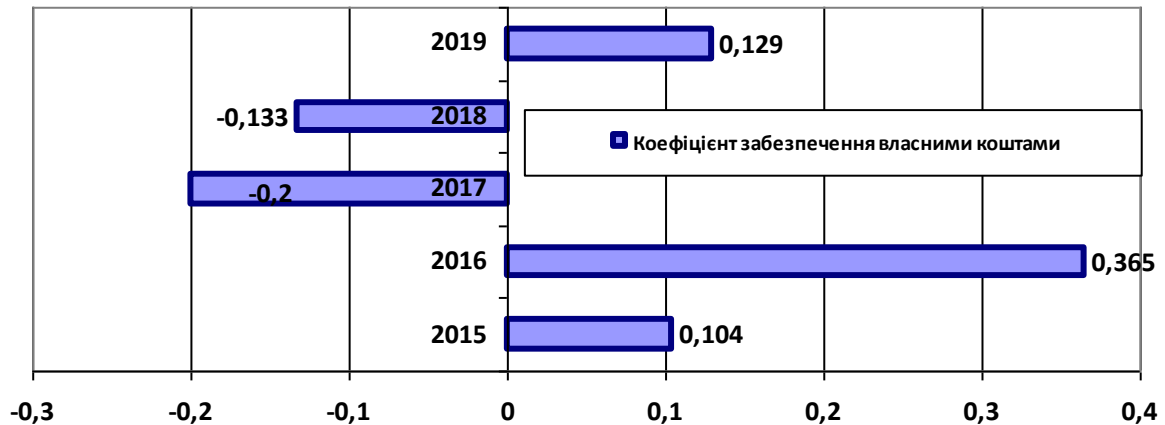

Рис. 2.2. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС»

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Якщо порівнювати 2019 рік з найбільшим значенням 2015 року, то коефіцієнт забезпеченості власними коштами зменшився майже в 3 рази (2,8 рази).

Коефіцієнт автономії показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал та здійснює характеристику фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності.

Оптимальне значення більше 0,5 (рис. 2.3).

Відповідно до даних табл. 2.5 можна стверджувати, що підприємство є цілком незалежне від зовнішніх джерел фінансування, адже на протязі порівнюваних років з 2015 по 2019 коефіцієнт автономії сягав більше оптимального значення (0,5).

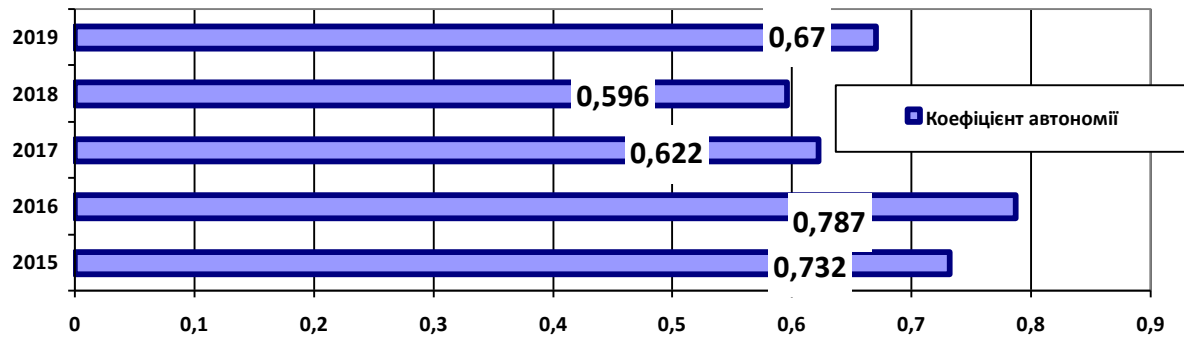

Рис. 2.3. Коефіцієнт автономії підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 рр.

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотним коштами показує яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу.

Рис. 2.4 демонструє зміни у забезпеченості власними оборотними засобами ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» впродовж 2015-2019 роки.

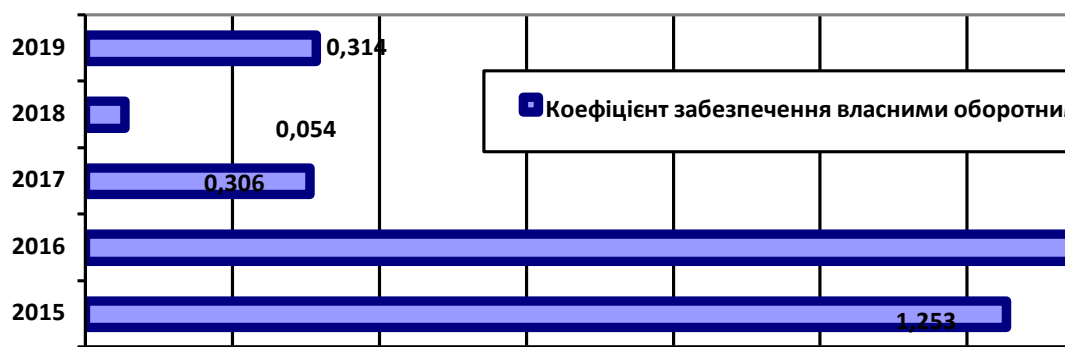

Рис. 2.4. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 роки

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Як видно з рис. 2.4, негативного значення коефіцієнт не досягав напротязі всього періоду.

Найбільший рівень платоспроможності підприємство мало у 2016 році, а найменший у 2018 році, але надалі, коефіцієнт знову почав зростати, у 2019 році він зріс на 0,260 порівняно з 2018 роком (5,8 разів більше).

Коефіцієнт фінансової стабільності характеризує забезпеченість

заборгованості підприємства власними коштами.

Перевищення власних коштів над позиковими засвідчує фінансову стійкість підприємства.

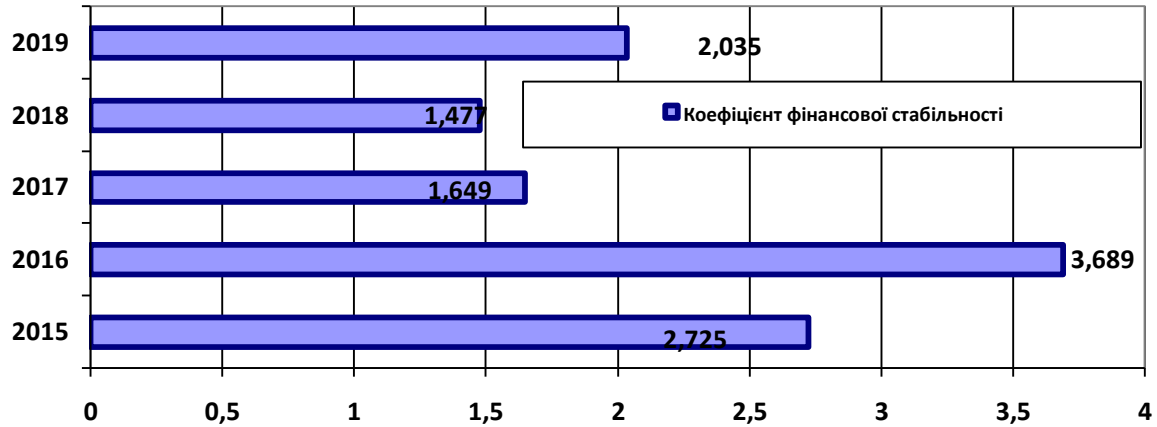

Рис. 2.5. Коефіцієнт фінансової стабільності підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 роки

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Згідно до рис. 2.5 слід стверджувати, що ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» є достатньо стабільним, адже за порівнюваний період коефіцієнт не досягав від'ємного значення, а перевищував нормативне значення коефіцієнта (> 1).

Важливим показником, який характеризує фінансову стійкість підприємства, є коефіцієнт фінансового лівериджу, який характеризує скільки довгострокових позикових коштів використовується задля фінансування активів підприємства поряд із власними коштами.

Згідно рис. 2.6 коефіцієнт фінансового лівериджу ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» у 2016 році зменшився на 51,4% в порівнянні з 2015 роком, надалі коефіцієнт значно зріс, але вже з наступних років знову спостерігається тенденція до спаду даного показника. Найменше значення даний коефіцієнт підприємства мав у 2019 році (0,057).

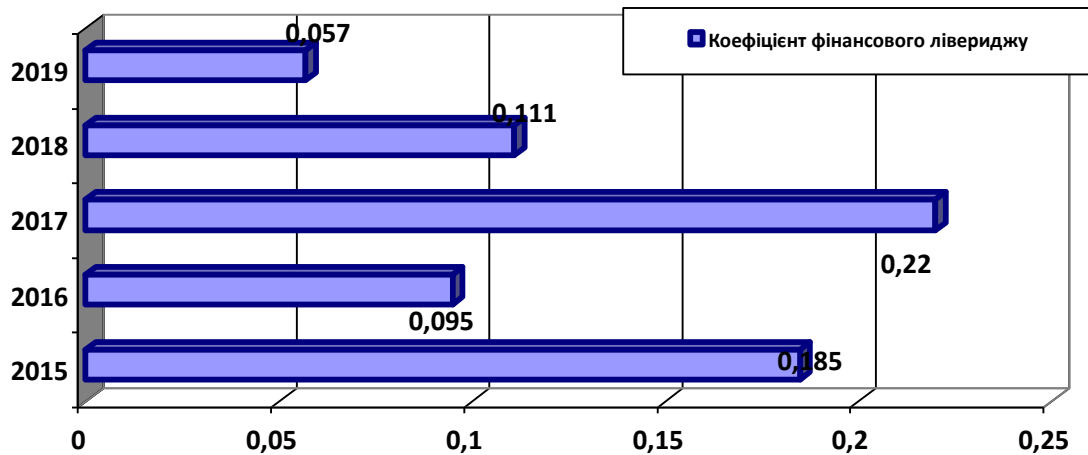

Рис. 2.6. Коефіцієнт фінансового лівериджу підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 роки

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Отже, здійснений аналіз основних показників господарської діяльності ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» засвідчує, що наявна тенденція до поліпшення фінансово-економічного стану підприємства.

Можна зазначити, що підприємство є цілком незалежне від зовнішніх джерел фінансування, адже коефіцієнт автономії ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» впродовж досліджуваного періоду перевищує оптимальне значення.

Окрім того, підприємство є досить стабільним, адже коефіцієнт фінансової стабільності ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» перевищував нормативне значення коефіцієнта (>1) впродовж аналізованого періоду.

Також можна оцінити конкурентоспроможність організації на основі порівняльного аналізу стійкості компанії та її основних конкурентів на тлі можливих ризиків на ринку.

Якщо розглядати ризики виключно як негативні прояви навколишнього середовища, то такий аналіз показує вимоги до діяльності промислових підприємств, а більш висока стабільність підприємства вказує на більш високу конкурентоспроможність.

Для того щоб розглядати здатність компанії до конкуренції, необхідно

[illegible]

Продовж. табл. 2.5

10	коефіцієнт оборотності засобів в розрахунках	21,751	16,406	15,810	15,932	14,887	-6,865	-1,045
11	тривалість обороту засобів в розрахунках	16,780	22,248	23,086	22,910	24,519	7,738	1,609
12	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	21,752	16,406	15,810	15,932	14,887	-6,865	-1,0454
13	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	29,352	31,699	22,281	21,474	25,887	-3,466	4,4123
14	тривалість погашення дебіторської заборгованості	19,851	24,183	26,265	24,711	23,131	3,279	-1,580
15	тривалість операційного циклу	27,609	33,296	34,023	32,242	33,721	6,113	1,479
ефективність використання капіталу в цілому								
16	коефіцієнт оборотності майна	3,472	3,167	3,156	3,496	3,561	0,089	0,065
17	тривалість обороту майна	105,122	115,236	115,655	104,418	102,506	-2,616	-1,912
18	коефіцієнт завантаженості майна	0,288	0,316	0,317	0,286	0,281	-0,007	-0,005

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Використовуючи результати табл. 2.5 слід відзначити як змінювалася сума продажу продукції (товарів, робіт, послуг) в ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» впродовж досліджуваного період, графік даних змін зображено на рис. 2.7.

Як видно з рисунку сума продажу продукції протягом даного періоду постійно зростає.

У 2019 році в порівнянні з 2015 роком сума збільшилася на 266147,9 тис. грн, а в порівнянні з 2018 роком на 32919 тис. грн.

Розрахунок прибутку від реалізації продукції є важливою складовою частиною в процесі роботи підприємства.

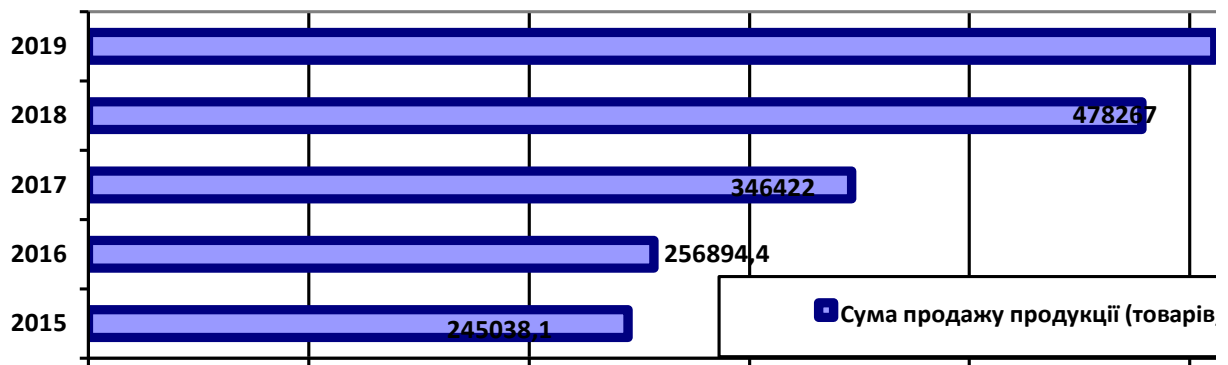

Рис. 2.7. Сума продажу продукції ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 рр.

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Цей розрахунок має специфічні характеристики залежно від сфери діяльності підприємства (виробництво, торгівля, послуги) і самого виду діяльності (промисловість і сільське господарство, транспорт, будівництво). Результат виробничої діяльності підприємства можна визначити за допомогою різних показників.

Фондовіддача є одним з основних факторів, які визначають обсяг продукції підприємства, тому необхідно детально проаналізувати, які фактори, у свою чергу, впливають на неї. Слід розуміти, що показник фондовіддачі досить складний, адже на нього впливає безліч факторів, зокрема трудомісткість продукції і виробіток продукції за одиницю часу роботи устаткування, додержання нормативних термінів перебування устаткування в ремонтах і на техобслуговуванні, коефіцієнт змінності роботи устаткування.

Згідно даних табл. 2.6 бачимо невелике зменшення фондовіддачі підприємства ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» у 2016 році, але надалі показник постійно зростає. Збільшення фондовіддачі свідчить про ефективніше використання основних засобів починаючи з 2017 року.

Оборотні засоби - сукупність оборотних фондів та фондів обігу. Оборотні фонди - це частина виробничих фондів підприємства, яка повністю споживається в кожному технологічному циклі виготовлення продукції і

повністю переносить свою вартість на вартість цієї продукції. Так, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості найбільше значення мав у 2015 році, в наступні роки почав поступово зменшуватися.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує збільшення/зменшення комерційного кредиту, що надається підприємству контрагентами. З рис 2.8 бачимо, що коефіцієнт мав досить великі значення кредиторської заборгованості на підприємстві, найбільше значення мав у 2016 році.

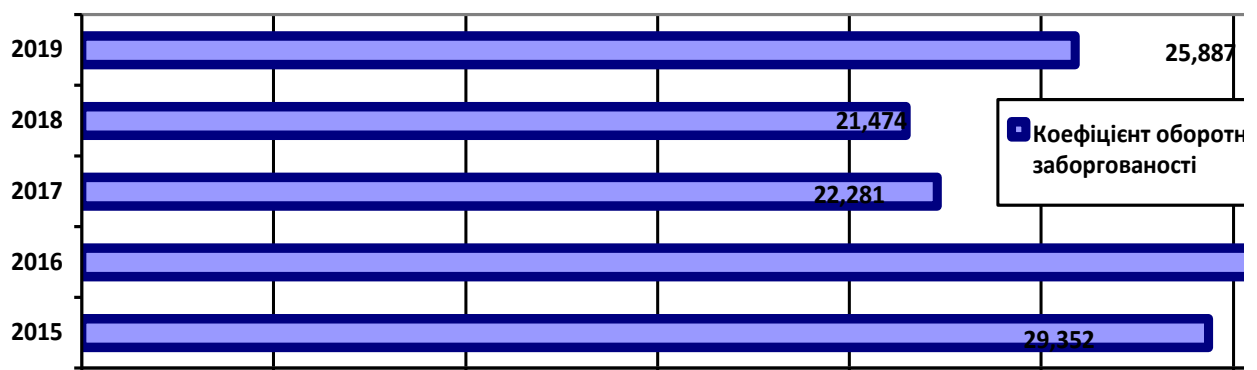

Рис. 2.8. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ТОВ «ІНКОПМАРК МЕДСЕРВІС» за 2015-2019 роки

Джерело: розраховано автором на основі даних форми звітності №1 і форми звітності №2 підприємства

Збільшення значення показника є позитивною тенденцією, адже підприємство фінансує власну діяльність за рахунок кредиторів – постачальників сировини та матеріалів, бюджету і т.д. Погіршення ділової репутації серед постачальників, застосування штрафних санкцій зі сторони держави, зниження продуктивності праці серед працівників є наслідками виникнення ризику значного періоду погашення кредиторської заборгованості.

2.3. Оцінка поточного фінансового стану та рівня загрози неплатоспроможності досліджуваного підприємства

Далі, вважаємо за доцільне, здійснити оцінку поточного фінансового

стану та оцінки загрози неплатоспроможності ТОВ «Інкопмарк медсервіс», застосувавши Z-рахунок Альтмана (табл. 2.6), модель Таффлера–Тішоу (табл. 2.7), іркутськ модель (табл. 2.8)).

За п'яти– та чотирьохфакторною моделлю Z-рахунку Альтмана (табл. 2.6) основними розрахунковими елементами (X), що ідентифікують загрозу неплатоспроможності (Z), є пов'язані між собою відносні коефіцієнти, що встановлюють співвідношення між власним обіговим капіталом, розміром запозиченого та залученого капіталу, валовим та чистим доходами від реалізації продукції, нерозподіленим прибутком, сумою всіх активів підприємства, підприємствам у тій чи іншій мірі загрожує неплатоспроможність, коли значення рахунку коливається у межах від 1,8 до 3 одиниць.

Вихідною умовою для розрахунку показників моделі є сукупність коефіцієнтів для відповідних значень X:

№	Показник	Формула розрахунку за формами №1 та №2	Коефіцієнти при відповідних X		
			Z	Z'	Z''
1	X ₁	(CA – CL) / A	1,2000	0,7170	6,5600
2	X ₂	RE / A	1,4000	0,8470	3,2600
3	X ₃	EBIT / A	3,3000	3,1070	6,7200
4	X ₄	(Ринкова вартість) / OL	0,6000	–	–
5	X ₄ X ₅	E / OL	–	0,4200	1,0500
6	X ₅	SAL / A	0,9990	0,9980	0

Межами зон для Z є наступні значення

Z	Z'	Z''
1,8	1,23	1,1
2,99	2,9	2,6

Додатковими умовами розрахунку є

Різновид компанії	min	opt	max
Для компаній, які котируються на біржі $Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 0,999 \cdot X_5$	$Z < 1,8$	$1,8 < Z < 2,99$	$2,99 < Z$
Для компаній, які не котируються на біржі $Z' = 0,717 \cdot X_1 + 0,847 \cdot X_2 + 3,107 \cdot X_3 + 0,42 \cdot X_4 + 0,998 \cdot X_5$			
Для компаній на ринках, які розвиваються $Z'' = 6,56 \cdot X_1 + 3,26 \cdot X_2 + 6,72 \cdot X_3 + 1,05 \cdot X_4$	$Z'' < 1,1$	$1,1 < Z'' < 2,6$	$2,6 < Z''$

Таблиця 2.6

**Модель Z-рахунку Альтмана розрахунку загрози банкрутства ТОВ
«Інкопмарк медсервіс»**

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
X_1	0,63	0,67	0,76	0,72	0,75
X_2	0,19	0,36	0,26	0,05	0,02
X_3	0,19	0,36	0,26	0,05	0,02
X_4	52,93	156,37	44,25	196,87	89,51
$X'_4 X''_4$	52,93	156,37	44,25	196,87	89,51
X_5	1,01	0,96	1,05	1,05	0,90
Z	34,39	97,28	29,73	120,25	55,58
Z'	24,42	68,54	21,20	84,43	39,10
Z''	61,53	172,21	54,05	211,87	99,06

Джерело: розраховано автором

Вихідною умовою для розрахунку показників моделі Таффлера–Тішоу є сукупність коефіцієнтів для відповідних значень X :

№	Показник	Формула розрахунку за формами №1 та №2	Коефіцієнти при відповідних X
1	X_1	EBT / CL	0,5300
2	X_2	CA / OL	0,1300
3	X_3	CL / A	0,1800
4	X_4	SAL / A	0,1600

Межами зон для Z є наступні значення 0,2 (min) та 0,3 (max).

№	Показник	Формула розрахунку за формами №1 та №2	Коефіцієнти при відповідних X
1	X_1	EBT / CL	0,5300
2	X_2	CA / OL	0,1300
3	X_3	CL / A	0,1800
4	X_4	SAL / A	0,1600

Власне, модель Таффлера–Тішоу має вигляд

$$Z = 0,53 \times X_1 + 0,13 \times X_2 + 0,18 \times X_3 + 0,16 \times X_4. \quad (2.1)$$

Таблиця 2.7

**Модель розрахунку загрози банкрутства для ТОВ «Інкопмарк
медсервіс» за моделлю Таффлера–Тішоу**

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
X_1	31,02	60,05	11,79	9,24	1,46
X_2	34,05	106,57	35,42	142,55	68,75
X_3	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01
X_4	1,01	0,96	1,05	1,05	0,90
Z	21,03	45,83	11,02	23,60	9,86

Вихідною умовою для розрахунку показників моделі ІДЕА є сукупність коефіцієнтів для відповідних значень X :

№	Показник	Формула розрахунку за формами №1 та №2	Коефіцієнти при відповідних X
1	X_1	$(CA - CL) / A$	8,3800
2	X_2	NP / E	1,0000
3	X_3	SAL / A	0,0540
4	X_4	$NP / (COGS + SGA + OE + I)$	0,6300

Межами зон для Z моделі є наступні значення: 0,0; 0,18; 0,32; 0,42.

Модель ІДЕА має вигляд

$$Z = 8,38 \times X_1 + 1 \times X_2 + 0,054 \times X_3 + 0,63 \times X_4. \quad (2.2)$$

Імовірність банкрутства для підприємства визначається наступним чином:

Імовірність банкрутства	Значення Z моделі
90%–100%	$Z \leq 0$
60%–80%	$0 < Z \leq 0,18$
35%–50%	$0,18 < Z \leq 0,32$
15%–20%	$0,32 < Z \leq 0,42$
до 10%	$0,42 < Z$

Таблиця 2.8

Модель розрахунку загрози банкрутства для ТОВ «Інкопмарк медсервіс» за моделлю ІДЕА

Показник	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
X_1	0,63	0,67	0,76	0,72	0,75
X_2	0,19	0,36	0,27	0,05	0,02
X_3	1,01	0,96	1,05	1,05	0,90
X_4	0,20	0,52	0,32	0,05	0,02
Z	5,61	6,37	6,90	6,13	6,35
Ймовірність банкрутства	до 10%	до 10%	до 10%	до 10%	до 10%

Джерело: розраховано автором

Проведені розрахунки показали, що ймовірність, тобто, загроза банкрутства для ТОВ «Інкопмарк медсервіс», визначена за різними методиками, може трактуватись, як незначна.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

3.1. Потенційні загрози фінансово-економічною безпекою підприємства роздрібною торгівлі

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства вимагає прийняття ефективних рішень, пов'язаних з виявленням, обліком і знаходженням способів запобігання виявлених загроз. Одні загрози можна передбачити, інші виникають раптово. Загрози, які виникають в певних умовах, відомі з досвіду попередньої фінансово-економічної діяльності можна передбачити.

Загрози, що виникли внаслідок спонтанних лих, стихійних явищ передбачити не можна, але необхідно фінансово враховувати можливість їх виникнення.

Особливості господарської діяльності підприємства, що визначають прояв загроз економічного характеру, відображають функціональні складові в структурі фінансово-економічної безпеки: фінансову, інтелектуальну і кадрову, технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну, силову [34, с. 21].

Таким чином, провівши аналіз різних напрямків фінансової діяльності підприємства, можна спрогнозувати загрози економічній безпеці підприємства на довгостроковий період.

Для досліджуваного підприємства можна виділити наступні потенційні загрози:

- 1) В даний час зросла кількість злочинів, пов'язаних з банкрутством підприємств. Так, навмисне банкрутство передбачає умисне створення неплатоспроможності підприємства, що призводить до штучного створення фінансово-економічної неспроможності підприємства, що призводить до неконкурентоспроможності станом.

Крім навмисного банкрутства можливе фіктивне банкрутство, яке передбачає завідомо неправдиве оголошення керівником чи власником комерційної організації, індивідуальним підприємцем про неспроможність з метою введення в оману кредиторів для отримання відстрочки або розстрочки належних кредиторам платежів або знижки з боргів, так само для несплати боргів.

2) Невідповідність в використанні обсягів надходять на підприємство матеріальних ресурсів.

3) Складна адаптація до інновацій в процесі реструктуризації.

4) Звуження ринку збуту продукції.

5) Фінансова нестабільність.

6) Недобросовісність вітчизняних ділових партнерів.

7) Політична нестабільність в суспільстві.

9) Криміналізація різних секторів економіки.

10) Недобросовісність ділових зарубіжних партнерів.

11) Промислове шпигунство чи інші форми посягань на комерційну таємницю.

12) Іншою, не менш важливою проблемою, є бідність населення, так як саме вона представляє серйозну загрозу розвитку підприємств. Ця соціально-фінансово-економічна проблема актуальна не тільки для України, але і для всього світу. В основі бідності лежать дві групи соціально-економічних чинників:

- рівень економічного розвитку (ВВП на душу населення);
- нерівність в розподілі доходів між різними верствами населення.

13) У кризові періоди розвитку найбільшу небезпеку для підприємства представляє руйнування його потенціалу (виробничого, технологічного, науково-технічного і кадрового), як головного чинника життєдіяльності підприємства, його можливостей.

При цьому умови господарювання такі, що не забезпечується здатність до потенційного росту. Ресурси для цього підприємство може здобувати тільки виходячи з результатів власної діяльності (точніше - амортизаційних відрахувань і

прибутку), а також за рахунок позикових коштів. Обидва ці джерела інвестицій у кризовій ситуації у підприємства, як правило, виявляються перекриті [16, с. 66]

На наш погляд, пропонуємо виділити основні причини поточного неблагополуччя багатьох підприємств малого та середнього бізнесу на рис. 3.1, які безпосередньо впливають на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства в цілому.

У ході дослідження було вивчено і узагальнено досвід досліджень в галузі фінансово-економічної безпеки і проведено аналіз складових показників оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств. У дослідженнях розглянуті особливості сучасного етапу підприємництва в економічному розвитку України, а також відображені джерела виникнення загроз економічній безпеці підприємств.

Ступінь адекватності оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства і комплекс необхідних заходів щодо запобігання небезпеки, відповідних масштабу і характеру загроз, залежить від точної ідентифікації загроз, правильного вибору вимірників їх прояву і дій.

Таким чином виявлено необхідність постійного моніторингу загроз економічній безпеці підприємства, який став би постійною діагностикою його стану за системою показників, що враховують специфічні галузеві особливості, найбільш характерних для даного підприємства і мають для останнього важливе стратегічне значення з метою запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці та вжиття необхідних заходів захисту і протидії.

У зв'язку з тим, що структурований підхід до формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має на увазі під собою, необхідність враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії і взаємодії, запропоновану концепція формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, яка повинна бути організована з огляду на унікальність і специфіку суб'єкта:

1. Вивчення галузевих особливостей даного сектора ринку і основних показників діяльності підприємства.

2. Аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства і вивчення інформації про можливості виникнення кризових ситуацій і формування заходів щодо їх усунення.

3. Аналіз існуючих інформаційно-технічних, інтелектуальних, економічних, правових, силових і неформальних ресурсів щодо забезпечення захисту.

4. Моделювання нового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: розробка плану усунення виявлених під час перевірки недоліків; підготовка пропозицій щодо модернізації існуючої системи, розрахунок всіх видів ресурсів; планування розширення ресурсів.

5. Узгодження механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки і бюджету на його утримання з керівником.

6. Контроль над функціонуванням створеного механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

7. Оцінка ефективності роботи створеного механізму.

8. Корекція і модернізація механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно створити надійну системи безпеки підприємства, в якій будуть відображені основні стратегічні напрямки діяльності підприємства, для досягнення поставлених цілей, з мінімально можливими збитками і з чітко прописаною схемою зменшення ризикових ситуацій. Однак перш, ніж виробити стратегію, будувати плани можливих дій щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки, необхідно проаналізувати ситуацію, в якій на даний момент знаходиться підприємство, скласти прогноз розвитку при діючих умовах.

На сьогоднішній день в економічній літературі і господарській практиці існують спроби кількісної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, що дозволило сформулювати кілька методичних підходів до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Найбільш систематизований індикаторний підхід. Суть даного підходу полягає у визначенні декількох показників, які характеризують діяльність

підприємства. Для кожного показника вказується своє граничне значення, індикатор. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки визначається шляхом порівняння фактичного виконання даного показника з плановим значенням, але при реалізації даного підходу необхідно відзначити, що система показників повинна бути сформована з огляду на специфіку підприємства. А також індикатор, який встановлюється для кожного показника, повинен реагувати на зміни як зовнішнього середовища, так і внутрішнього середовища підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід оцінки рівня фінансово-економічної безпеки є найбільш оптимальним при оцінці рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, так як найбільш детально розглядає всі складові діяльності підприємства. Але в зв'язку з тим, що багато складових елементів ресурсно-функціонального підходу розраховуються на основі думок кваліфікованих експертів по приватним функціональними критеріями фінансово-економічної безпеки підприємства, вони схильні до значного впливу суб'єктивної думки експертів, що призводить до розмивання поняття оцінки рівня фінансово-економічної безпеки.

Проведено аналіз оцінки рівня фінансово-економічної безпеки ТОВ «Інкопмарк медсервіс». Так як фірма відноситься до галузі середнього та малого бізнесу, з метою визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, була розроблена система показників: ліквідність, ділова активність, рентабельність, фінансова стійкість.

Ресурс прав у фірми ТОВ «Інкопмарк медсервіс» забезпечується законодавством України. Наявного правового поля є цілком достатньо для цього виду бізнесу. Також у цієї фірми вже є досвід практичної роботи в аналогічній сфері і відповідно змінювати вид і галузь підприємницької діяльності керівник найближчим часом не планує.

Наявні ресурси інформації, технології, техніки та устаткування задовольняють потребам фірми ТОВ «Інкопмарк медсервіс» в ході фінансово-господарської діяльності. Якщо ж підприємств зможе збільшити ринок збуту, то

дані ресурси можна буде доповнити, так як вони не є специфічними і ексклюзивними.

За всіма показниками ТОВ «Інкопмарк медсервіс» є платоспроможним, фінансово стійким, рентабельним підприємством.

Для забезпечення і підтримки заданого рівня фінансово-економічної безпеки на ТОВ «Інкопмарк медсервіс» необхідно:

- виділення пріоритетних напрямків, визначених на підставі аналізу можливих загроз і ймовірності їх виникнення;
- формування системи ефективного моніторингу бізнес-простору організації та постійної його модернізації;
- розвитку специфічного координуючого стилю управління в умовах, коли прямі вказівки неможливі, функціональні - неефективні;
- формування координаційно-аналітичних центрів, що забезпечують підготовку стратегічних рішень керівника з урахуванням реальної фінансово-економічної ситуації.

Небезпекою для підприємства може стати не стільки пряма загроза, а й невизначеність зовнішнього середовища, яка не дає можливості підприємству вчасно мобілізувати свої сили для різкого негативного удару ззовні – або ж, в зворотному випадку, відкритися при настанні сприятливої події.

Головне завдання керівного складу ТОВ «Інкопмарк медсервіс» для того, щоб не втратити існуючий гідний рівень фінансово-економічної безпеки, то необхідно постійно проводити моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівник і структурні підрозділи здатні передбачити і уникнути виникнення можливих загроз, шкідливих наслідків окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Тому моніторинг загроз економічній безпеці підприємства є спільною роботою всіх зацікавлених співробітників (відділів) підприємства.

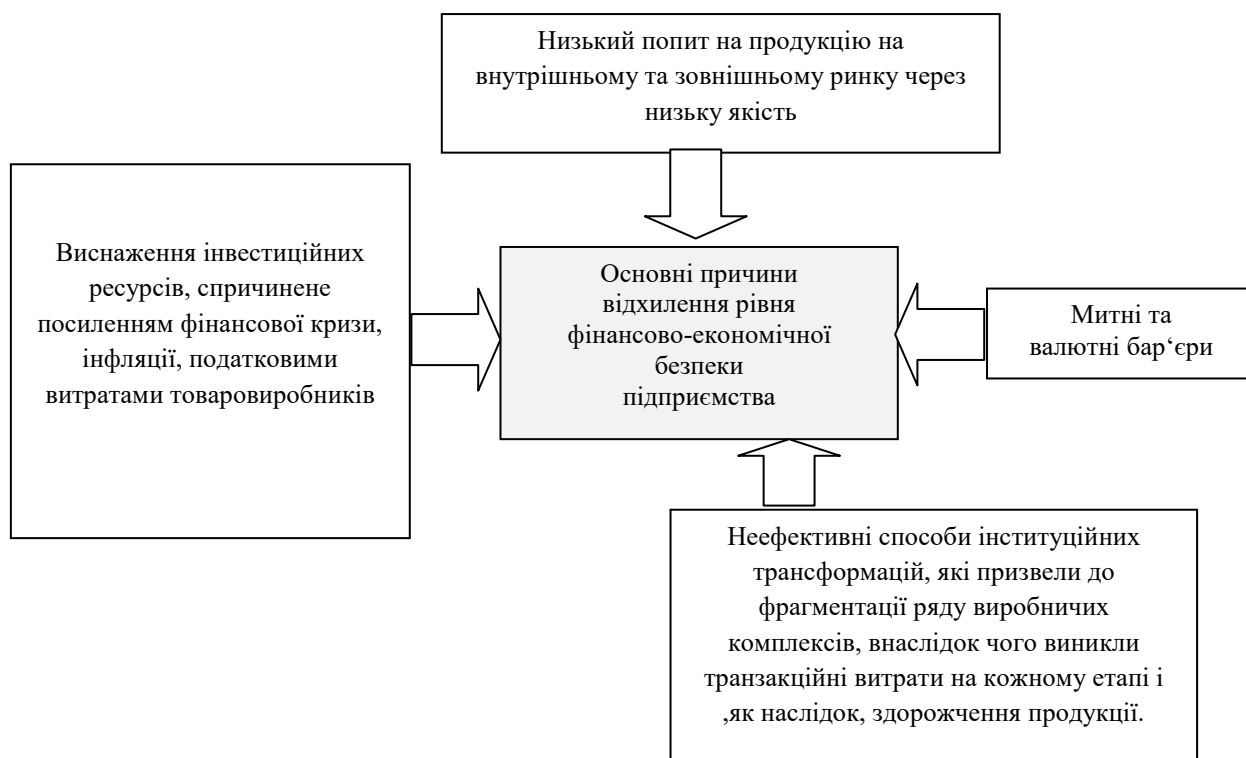

Рисунок 3.1. Основні причини відхилення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором

Запуск ринкового механізму господарювання відбувся при здатності більшості підприємств самостійно і ефективно увійти в стихійно організаційний ринок.

Для підтримки високого рівня захищеності економічних інтересів підприємства необхідно проводити перевірку персоналу, що має доступ до службової інформації і бути небезпечним.

В рамках забезпечення високого рівня фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно всебічно проводити перевірку контрагентів.

Причини, які можуть стати підставами для відмови від підписання договору і знижують надійність контрагента, є:

- підприємство не має власних приміщень (підприємство здає приміщення в оренду і нещодавно)
- відсутність працівників в штаті - є лише одні керівники;
- немає руху коштів за рахунком;

- підтримання підприємства в ненадійному банку;
- непримиренне врегулювання підприємства з бюджетом, банками, недотримання термінів доставки тощо.
- розбіжність між законною адресою підприємства та фактичним розташуванням;
- негативна інформація про керівника підприємства. Необхідно ретельно проаналізувати установчі та інші документи контрафакту, також рекомендується провести їх експертизу - в основному для встановлення їх автентичності та відсутності ознак підробки.

Крім докладні перевірки контрагентів, необхідно так само вести контроль за працівниками, які є джерелами розголошення яких інших неправомірних дій, що мають доступ до комерційної (в тому числі конфіденційної) інформації. Такими потенційно можуть бути працівники бухгалтерії, касири, особи, які мають право розпорядження печатками, бланками, працівники комп'ютерних підрозділів.

Необхідно перевіряти не тільки збереження співробітниками комерційної таємниці, а й їхнє ставлення до своїх службових обов'язків, акуратність у поводженні з документами, відсутність зайвого інтересу до інших підрозділів [22, с.19].

Ознаками у виявленні працівників, розголошувати конфіденційну інформацію, що займаються розкраданням грошей або здійснюють інші неправомірні дії, що загрожують економічному становищу підприємства, є:

- невинуватений активний інтерес до конфіденційної інформації, діяльності інших підрозділів;
- раптова зміна поведінки працівника в спілкуванні з колегами, в розмовах, поява невпевненості;
- різке збільшення витрат працівника, придбання дорогих товарів, нерухомості тощо.

Потенційними правопорушниками є співробітники:

- мають значні матеріальні труднощі;
- мають схильність до азартних ігор;

- схильні до пияцтва, з наркотичною залежністю;
- мають тяжкохворих близьких родичів;
- часто змінюють місце роботи;

Для запобігання такій ситуації необхідно здійснювати контроль фінансово-господарських операцій, бухгалтерської та іншої документації підприємства. З цією метою керівництво підприємства і система фінансово-економічної безпеки можуть використовувати аудиторські перевірки.

Стан економіки, що відповідає вимогам фінансово-економічної безпеки України, має характеризуватися певними якісними критеріями і параметрами (пороговими значеннями), що забезпечують прийнятні для більшості населення умови життя і розвитку особистості, стійкість соціально-фінансово-економічної ситуації, військово-політичну стабільність суспільства, цілісність держави, можливість протистояти впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Для визначення критеріїв і параметрів, що відповідають вимогам фінансово-економічної безпеки України, необхідно враховувати:

1. Здатність економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення. Це означає, що в країні повинні бути досить розвинені галузі і виробництва, що мають життєво важливе значення для функціонування держави як в звичайних, так і в екстремальних умовах, здатні забезпечити процес відтворення незалежно від зовнішнього впливу.

Росія не повинна допускати критичної залежності економіки від імпорту найважливіших видів продукції, виробництво яких на необхідному рівні може бути організовано в країні. Разом з тим необхідно розвивати свою економіку з урахуванням зовнішньоекономічного співробітництва, міжнародної кооперації виробництва.

Найважливішою вимогою фінансово-економічної безпеки України є збереження державного контролю над стратегічними ресурсами, недопущення їх вивезення в розмірах, що можуть завдати шкоди національним інтересам України.

2. Прийнятний рівень життя населення і можливість його збереження. Не можна допустити виходу показників рівня бідності, майнової диференціації

населення і безробіття з-за кордону, максимально допустимі з позиції соціально-політичної стабільності суспільства.

Доступність для населення освіти, культури, медичного обслуговування, тепло-, електро- і водопостачання, транспорту, зв'язку, комунальних послуг є одним з необхідних умов фінансово-економічної безпеки України.

3. Стійкість фінансової системи, яка визначається рівнем дефіциту бюджету, стабільність цін, нормалізація фінансових потоків і відносини врегулювання, стабільність банківської системи і національної валюти, ступінь захисту інтересів вкладників, золота і валютних резервів, розвиток фінансового ринку України та ринку цінних паперів, а також скорочення зовнішньої і внутрішньої заборгованості та дефіциту платіжного балансу, що забезпечує фінансові умови для активізації інвестиційної

4. Раціональну структуру зовнішньої торгівлі, що забезпечує доступ вітчизняних товарів переробної промисловості на зовнішній ринок, максимально допустимий рівень задоволення внутрішніх потреб за рахунок імпорту (з урахуванням регіональних особливостей), забезпечення пріоритету економічних відносин з країнами ближнього зарубіжжя. Збалансована зовнішньоекономічна політика, що передбачає як задоволення потреб внутрішнього ринку, так і захист вітчизняних виробників з використанням прийнятих в міжнародній практиці захисних заходів.

5. Підтримка наукового потенціалу країни і збереження провідних вітчизняних наукових шкіл, здатних забезпечити незалежність України на стратегічно важливих напрямках науково-технічного прогресу.

6. Збереження єдиного економічного простору і широких міжрегіональних економічних відносин, що забезпечують дотримання загальнодержавних інтересів, що виключають розвиток сепаратистських тенденцій, і функціонування єдиного загальноукраїнського ринку або інтегрованої системи регіональних ринків з урахуванням їх виробничої спеціалізації.

7. Створення економічних і правових умов, що виключають криміналізацію суспільства і всіх сфер господарської та фінансової діяльності, захоплення

кримінальними структурами виробничих і фінансових інститутів, їх проникнення в різні структури влади.

8. Визначення та забезпечення необхідного рівня державного регулювання усієї системи економічних процесів, які здатні забезпечити гарантію щодо нормального функціонування ринкової економіки як в звичайних, так і в екстремальних умовах.

3.2. Вдосконалення рівня фінансово-економічної безпеки і перспективи його розвитку на ТОВ «Інкопмарк медсервіс»

З огляду на те, що метою визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства є в кінцевому підсумку формування стратегії його сталого безпечного розвитку, яка характеризується стабільним рівнем розвитку.

У нашому випадку ТОВ «Інкопмарк медсервіс» має високий рівень стратегічної фінансово-економічної безпеки, підприємство повинно здійснювати своє функціонування по «прийнятній траєкторії розвитку» - в рамках розробленої стратегії.

При цьому важливо продовжувати безперервно здійснювати оцінку (моніторинг) стратегічної фінансово-економічної безпеки підприємства за ключовими детермінантам.

Якщо ж з'являться ознаки падіння рівня фінансово-економічної безпеки, то слід міняти стратегічно перспективи підприємства, під якими ми розуміємо можливість підприємства зберігати і підвищувати рівень фінансово-економічної безпеки своїх систем за рахунок внутрішніх резервів, тобто забезпечувати перехід від нижчого рівня фінансово-економічної безпеки до вищого.

Для цього необхідно варіативно застосовувати інструментарій забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства для коригування стратегії з метою підвищення рівня розвитку низько розвиненого детермінанта або їх сукупності для досягнення стратегічної фінансово-економічної безпеки високого рівня [35, с.13].

Для забезпечення і підтримки заданого рівня фінансово-економічної безпеки на ТОВ «Інкопмарк медсервіс» (те, що ми визначаємо як менеджмент фінансово-економічної безпеки) необхідно:

- визначення можливих загроз і ймовірність їх здійснення на одному або декількох напрямків діяльності;
- формування системи ефективного моніторингу бізнес простору організації;
- в умовах, коли прямі вказівки неможливі, а функціональні - неефективні, вибір специфічного координуючого стилю управління;
- створення координаційно-аналітичних центрів, що забезпечують стратегічні рішення топ-менеджменту з урахуванням реальної фінансово-економічної ситуації.

Основними завданнями організації механізму фінансово-економічної безпеки можуть бути названі:

- оцінка ситуації, здатної вплинути на досягнення економічних цілей організації;
- розробка та підтримка захисних механізмів від ризиків реалізації загроз економічній безпеці організації.
- формування високого рівня фінансово-економічної безпеки ґрунтується на наступних методологічних установках:
 - розвиток в напрямку інноваційного типу, підвищує ймовірність реалізації загроз;
 - управління здійснюється не на основі економічною безпекою, а на основі процесів, не забезпечує підтримання стану фінансово-економічної безпеки;
 - в основі менеджменту фінансово-економічної безпеки лежать процеси і стани, що враховують реальну ситуацію.

Успішність захисту підприємства від загроз безпеки залежить від системного підходу до проблеми, який передбачає участь різних служб, раннє попередження небезпеки, контроль ситуації.

Складовою системи безпеки є: аналіз і оцінка загроз, планування заходів по локалізації загроз, здійснення заходів з протидії загрозам [47, с.27].

З урахуванням варіантів можливих загроз економічній безпеці підприємства, на наш погляд захисту підлягають всі види ресурсів ТОВ «Інкопмарк медсервіс», що залучаються для досягнення економічних і соціальних цілей організації. У міру значущості, пропонуємо виділити наступні напрямки постійного моніторингу загроз впливу на рівень фінансово-економічної безпеки представлені на рис. 3.2:

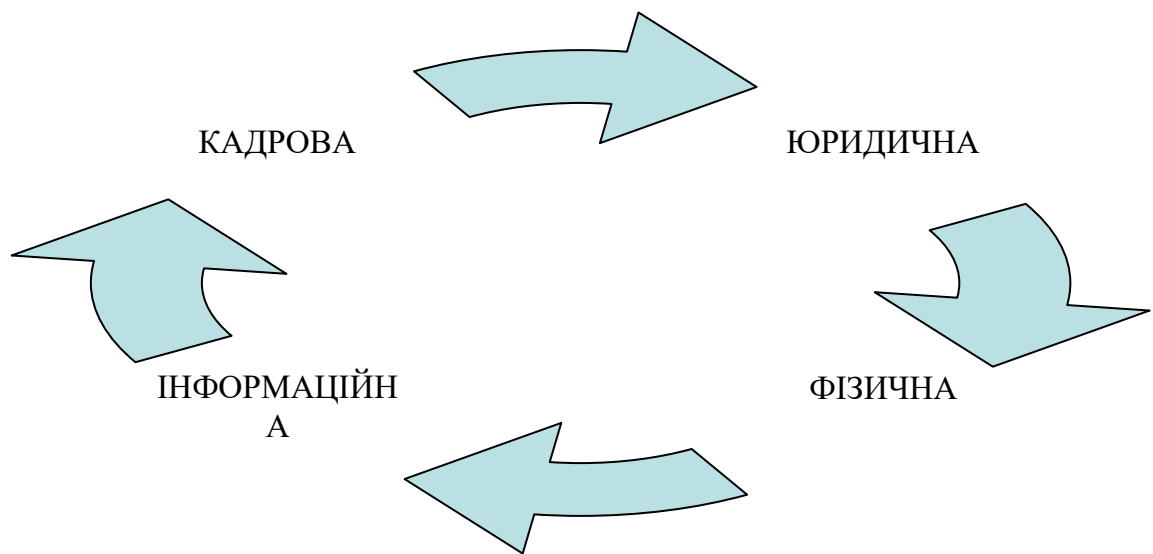

Рис. 3.2. Напрямки фінансово-економічної безпеки, які підлягають постійному моніторингу загроз впливу

Джерело: сформовано автором

- фізична безпека - безпека об'єктів підприємницької діяльності: будівель, споруд, машин, механізмів, товарних запасів, сировини, фінансових ресурсів;
- інформаційна безпека - захист інформаційних мереж, ресурсів, програмних засобів, а також об'єктів інтелектуальної власності та інших нематеріальних активів, в тому числі майнові інтереси учасників підприємницької діяльності;
- юридична безпека - грамотне і коректне оформлення прав, порядку та умов здійснення діяльності (статуту, реєстраційних документів, прав власності на майно, патентів, ліцензій, орендних і контрагентських договорів, угод, бухгалтерської документації та ін.);

- кадрова безпека - безпека персоналу (техніка безпеки, особиста безпека підприємця, топ-менеджменту, безпеку ділових відносин).

При формулюванні критеріїв фінансово-економічної безпеки організації необхідно сформулювати концепцію безпеки, основні параметри безпечної роботи, визначити коло заходів, що забезпечують реалізацію концепції.

Успішність захист організації від загроз безпеки залежить від системного підходу до проблеми, який передбачає участь різних служб з метою раннього попередження небезпеки, контролю ситуації. Складовою системи безпеки організації є: аналіз і оцінка загроз, планування заходів по локалізації загроз, здійснення заходів з протидії загрозам.

При формулюванні критеріїв фінансово-економічної безпеки організації необхідно сформулювати концепцію безпеки, основні параметри безпечної роботи, визначити коло заходів, що забезпечують реалізацію концепції [31, с.15].

Критерії фінансово-економічної безпеки конкретизовані у вигляді груп показників. Досить відомі показники, що характеризують результати господарської діяльності організації, її фінансової стійкості і платежі здатності. Тут використовуються стандартні методики, використовувані в процесі аналізу фінансової і господарської діяльності організації, в тому числі показники оперативного обліку.

У другій групі показники кадрової статистики, обліку та звітності з праці і заробітної плати персоналу. Наприклад, високий рівень плинності працівників і низька заробітна плата навряд чи свідчать про фінансово-економічну стабільність організації. Так, рівень плинності, що перевищує 10%, вказує на існування ймовірних проблем, що виникли з вини менеджменту організації.

У третій групі соціальні показники, що характеризують рівень соціального розвитку організації, стан соціально-психологічного клімату в колективі. До них відносяться демографічні показники та професійно-кваліфікаційні параметри персоналу.

Таким чином, небезпекою для підприємства може стати не стільки пряма загроза, а й невизначеність зовнішнього середовища, яка не дає можливості

підприємству вчасно мобілізувати свої сили для різкого негативного удару ззовні - або, в зворотному випадку, відкритися при настанні сприятливого події.

Головне завдання керівного складу ТОВ «Інкопмарк медсервіс», щоб не втратити існуючий гідний рівень фінансово-економічної безпеки, необхідно постійно проводить моніторинг зовнішніх і внутрішніх фактор. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від ефективності його керівництва і наскільки фахівці зможуть уникнути можливих загроз у знищенні шкідливих наслідків окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Тому моніторинг загроз економічній безпеці підприємства є спільною роботою всіх зацікавлених співробітників (відділів) підприємства.

Заходи і механізми фінансово-економічної політики, що розробляються і реалізуються на державному і регіональному рівнях, повинні бути спрямовані на запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці України.

1. Моніторинг факторів, що визначають загрози економічній безпеці України. Найважливішими елементами механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки України є моніторинг та прогнозування факторів, що визначають загрози економічній безпеці.

Моніторинг як оперативна інформаційно-аналітична система спостережень за динамікою показників безпеки економіки має велике значення для перехідного стану економіки при наявності серйозних міжгалузевих диспропорцій і гострої недостатності ресурсів (перш за все фінансових), сильної рухливості і нестійкості соціально-економічних індикаторів.

Це визначає зростання вимог до державної статистики в частині комплексності, глибини і форм охоплення об'єктів статистичного спостереження, якості та оперативності інформації.

Об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і суспільства з точки зору фінансово-економічної безпеки України повинен проводитися на основі аналізу конкретних кількісних значень індикаторів фінансово-економічної безпеки.

Для здійснення моніторингу факторів, що визначають внутрішні і зовнішні загрози економічним інтересам особистості, суспільства і держави, першочерговим завданням є створення організаційно-інформаційної бази.

2. Розробка критеріїв і параметрів (порогових значень) фінансово-економічної безпеки України.

Для реалізації Державної стратегії повинні бути розроблені кількісні та якісні параметри (порогові значення) стану економіки, вихід за межі яких викликає загрозу економічній безпеці країни, що характеризують: динаміку і структуру валового внутрішнього продукту, показники обсягів і темпів промислового виробництва, галузеву і регіональну структуру господарства і динаміку окремих галузей, капітальні вкладення і тому подібне; стан природно-ресурсного, виробничого і науково - технічного потенціалу країни; здатність господарського механізму адаптуватися до мінливих внутрішніх і зовнішніх чинників (темпи інфляції, дефіцит державного бюджету, вплив зовнішньоекономічних факторів, стабільність національної валюти, внутрішня і зовнішня заборгованість тощо); стан фінансово-бюджетної і кредитної систем; якість життя населення (валовий внутрішній продукт на душу населення), рівень безробіття і диференціації рівня доходу, показник забезпечення основних груп населення матеріальними благами та послугами, стан навколишнього середовища тощо.

Кількісні параметри повинні бути розроблені не тільки для країни в цілому, а й для кожного її регіону. При цьому склад критеріїв і показників фінансово-економічної безпеки України по регіонах має кореспондувати з відповідним складом критеріїв і параметрів в частині, що стосується економіки і національних інтересів України в цілому. На основі сформульованих в Державній стратегії національних інтересів у галузі економіки, критеріїв і параметрів фінансово-економічної безпеки України визначаються заходи і розробляються механізми реалізації фінансово-економічної політики, спрямовані на забезпечення фінансово-економічної безпеки країни.

3. Діяльність держави щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки України. Діяльність держави щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки України здійснюється за такими основними напрямками:

1. Встановлення випадків, відповідно до яких фактичні чи прогнозовані індикатори економічного розвитку мають відхилення від порогового значення рівня фінансово-економічної безпеки, і виконується розробка комплексних заходів на рівні держави щодо виходу країни із зони небезпеки.

Заходи і механізми, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України, розробляються одночасно з державними прогнозами її соціально-економічного розвитку, а реалізуються в програмі соціально-економічного розвитку України.

2. Організація роботи з метою реалізації комплексу заходів щодо подолання або недопущення виникнення загроз економічній безпеці України.

3. Експертиза прийнятих рішень з фінансових та господарських питань у вимірі фінансово-економічної безпеки України. Законодавчі та інші нормативні правові акти при їх підготовці в обов'язковому порядку повинні проходити експертизу на предмет фінансово-економічної безпеки України. Порядок проведення зазначеної експертизи визначає Президент України.

Реалізація заходів щодо усунення загроз економічній безпеці України вимагає системи контролю за їх виконанням. Система контролю повинна враховувати права і відповідальність власника.

Розробка системи фінансово-економічної безпеки на ТОВ «Інкопмарк медсервіс» є необхідним елементом підтримки рентабельності діяльності організації.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було вивчено і узагальнено досвід досліджень в галузі фінансово-економічної безпеки і проведено аналіз складових показників оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств. У дослідженнях розглянуті особливості сучасного етапу підприємництва в економічному розвитку України, а також відображені джерела виникнення загроз економічній безпеці підприємств.

Ступінь адекватності оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства і комплекс необхідних заходів щодо запобігання небезпеки, відповідних масштабу і характеру загроз, залежить від точної ідентифікації загроз, правильного вибору вимірників їх прояву і дій.

Таким чином виявлено необхідність постійного моніторингу загроз економічній безпеці підприємства, який став би постійною діагностикою його стану за системою показників, що враховують специфічні галузеві особливості, найбільш характерних для даного підприємства і мають для останнього важливе стратегічне значення з метою запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці та вжиття необхідних заходів захисту і протидії.

У зв'язку з тим, що структурований підхід до формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має на увазі під собою, необхідність враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії і взаємодії, запропоновану концепція формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, яка повинна бути організована з огляду на унікальність і специфіку суб'єкта:

1. Вивчення галузевих особливостей даного сектора ринку і основних показників діяльності підприємства.

2. Аналіз зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства і вивчення інформації про можливості виникнення кризових

ситуацій і формування заходів щодо їх усунення.

3. Аналіз існуючих інформаційно-технічних, інтелектуальних, економічних, правових, силових і неформальних ресурсів щодо забезпечення захисту.

4. Моделювання нового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: розробка плану усунення виявлених під час перевірки недоліків; підготовка пропозицій щодо модернізації існуючої системи, розрахунок всіх видів ресурсів; планування розширення ресурсів.

5. Узгодження механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки і бюджету на його утримання з керівником.

6. Контроль над функціонуванням створеного механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

7. Оцінка ефективності роботи створеного механізму.

8. Корекція і модернізація механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно створити надійну систему безпеки підприємства, в якій будуть відображені основні стратегічні напрямки діяльності підприємства, для досягнення поставлених цілей, з мінімально можливими збитками і з чітко прописаною схемою зменшення ризикових ситуацій. Однак перш, ніж виробити стратегію, будувати плани можливих дій щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки, необхідно проаналізувати ситуацію, в якій на даний момент знаходиться підприємство, скласти прогноз розвитку при діючих умовах.

На сьогоднішній день в економічній літературі і господарській практиці існують спроби кількісної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, що дозволило сформулювати кілька методичних підходів до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Найбільш систематизований індикаторний підхід. Суть даного підходу полягає у визначенні декількох показників, які характеризують діяльність

підприємства.

Для кожного показника вказується своє граничне значення, індикатор. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки визначається шляхом порівняння фактичного виконання даного показника з плановим значенням, але при реалізації даного підходу необхідно відзначити, що система показників повинна бути сформована з огляду на специфіку підприємства. А також індикатор, який встановлюється для кожного показника, повинен реагувати на зміни як зовнішнього середовища, так і внутрішнього середовища підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід оцінки рівня фінансово-економічної безпеки є найбільш оптимальним при оцінці рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, так як найбільш детально розглядає всі складові діяльності підприємства. Але в зв'язку з тим, що багато складових елементи ресурсно-функціонального підходу розраховуються на основі думок кваліфікованих експертів по приватним функціональними критеріями фінансово-економічної безпеки підприємства, вони схильні до значного впливу суб'єктивної думки експертів, що призводить до розмивання поняття оцінки рівня фінансово-економічної безпеки.

Проведено аналіз оцінки рівня фінансово-економічної безпеки ТОВ «Інкопмарк медсервіс». Дане підприємство відноситься до галузі середнього та малого бізнесу, з метою визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, була розроблена система показників: ліквідність, ділова активність, рентабельність, фінансова стійкість.

Наявні ресурси інформації, технології, техніки та устаткування задовольняють потребам ТОВ «Інкопмарк медсервіс» в ході фінансово-господарської діяльності. Якщо ж фірма зможе збільшити ринок збуту, то дані ресурси можна буде доповнити, так як вони не є специфічними і ексклюзивними.

За всіма показниками ТОВ «Інкопмарк медсервіс» є платоспроможним, фінансово стійким, рентабельним підприємством. Виходячи з аналізу можна

зробити висновок, що ТОВ «Інкопмарк медсервіс» розвивається, оскільки суб'єкт, відноситься до сегменту малого та середнього бізнесу, забезпеченням підприємства належним рівнем фінансово-економічної безпеки займається керівний склад організації.

Для забезпечення і підтримки заданого рівня фінансово-економічної безпеки на ТОВ «Інкопмарк медсервіс» необхідно:

- виділення пріоритетних напрямків, визначених на підставі аналізу можливих загроз і ймовірності їх виникнення;
- формування системи ефективного моніторингу бізнес-простору організації та постійної його модернізації;
- розвитку специфічного координуючого стилю управління в умовах, коли прямі вказівки неможливі, функціональні - неефективні;
- формування координаційно-аналітичних центрів, що забезпечують підготовку стратегічних рішень керівника з урахуванням реальної фінансово-економічної ситуації.

Небезпекою для підприємства може стати не стільки пряма загроза, а й невизначеність зовнішнього середовища, яка не дає можливості підприємству вчасно мобілізувати свої сили для різкого негативного удару ззовні – або ж, в зворотному випадку, відкритися при настанні сприятливої події.

Головне завдання керівного складу ТОВ «Інкопмарк медсервіс» для того, щоб не втратити існуючий гідний рівень фінансово-економічної безпеки, то необхідно постійно проводити моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівник і структурні підрозділи здатні передбачити і уникнути виникнення можливих загроз, шкідливих наслідків окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Тому моніторинг загроз економічній безпеці підприємства є спільною роботою всіх зацікавлених співробітників (відділів) підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антикризове фінансове управління підприємством: навч. посібник / [Салига С.Я., Ляшенко Н.В., Дацій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С.]. – К.: Цетр навчальної літератури, 2005. – 208 с.
2. А. І. Доронін «Бізнес-розвідка». 2-е видання, Москва. Ось-89. 2003р. ISBN 5-86894-744-4.
3. Є. А. Олейников "Фінансово-економічна і національна безпека". ISBN: 5-472-00721-6, видавництво "Іспит", 2005 р.
4. В. К. Сенчагов «Фінансово-економічна безпека Росії», «Дело», Москва, 2005р.
5. Адашкевич Ю. Н. "Конкурентна розвідка (Бізнес-розвідка)"
6. Баканов М.І., Мельник М.В., Шеремет А.Д. Теорія економічного аналізу. Підручник. / Под ред. М.І. Баканова. - 5-е изд., Перераб. і доп. - К.: Фінанси і статистика, 2005, - 536 с: іл.
7. Баріленко В.І. Аналіз господарської діяльності. Підручник / За ред. В.І. Баріленко. – К.: Омега-Л, 2009. - 416 с.
8. Бердникова Л. Ф. Місце аналізу ресурсного потенціалу підприємства в прийнятті управлінських рішень [Текст] / Л. Ф. Бердникова // Молодий вчений. - 2009. - №2. - С. 48-51.
9. Берсенєв В.Л., Ющук Е.Л. Феномен конкурентної розвідки: основи теоретичного аналізу / Препринт. - Єкатеринбург: Інститут економіки Уро РАН, 2009.
10. Боровицкая, М.В. Бухгалтерський управлінський облік: збірник навчально - методичних матеріалів / М.В. Боровицкая, В.Н. Тунегова. - Тольятті: ТГУ, 2010. - 115 с.
11. Гераськин М.І. Узгодження економічних інтересів в корпоративних структурах. – К.: ІПУ РАН, Изд-во "Анко", 2015. - 293 с.
12. Гіляровський Л.Т. Комплексний економічний аналіз

господарської діяльності: підручник для вузів / Л.Т. Гіляровський, Д.В. Лисенко, Д.А. Ендовицкий. – К.: Проспект, 2008. - 360 с.

13. Гогін Г.Н., Нікіфорова Є.В., Шиянова С.Л. Комплексний аналіз економічного потенціалу організації: Монографія / За ред. А.І. Афонічкіна. - Тольятті: Волзький університет ім. В.Н. Татіщева, 2003. - 175 с.

14. Голов С.Ф. Управлінський бухгалтерський облік. - Київ: Вид-во «Скарби». - 2008. - 384 с.

15. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності для студентів спеціальності 080109 «бухгалтерський облік, аналіз і аудит» // Г.Н. Гогін, Е.В. Никифорова, С.Л. Шиянова, О.В. Шнайдер. - Тольятті: ТОВ «Друковане Дело». - 2006. - с. 247., с. 125.

16. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності для студентів спеціальності 080109 «бухгалтерський облік, аналіз і аудит» // Г.Н. Гогін, Е.В. Никифорова, С.Л. Шиянова, О.В. Шнайдер. - Тольятті: ТОВ «Друковане Дело». - 2006. - с. 247., с. 125.

17. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / А.І. Алексєєва. - 2-е изд., Перераб. і доп. – К.: КноРус, 2009. - 688 с.

18. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: навч. / Л.Т. Гіляровський [и др.]. - К.: ТК Велбі, Вид-во Проспект, 2007. - 360 с.

19. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: Підручник для вузів / Лисенко Д.В. - К.: ИНФРА-М, 2008. - 320 с. - (Вища освіта).

20. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: навч. Посібник для студентів вузів, що навчаються за спеціальністю 060500 «Бухгалтерський облік, аналіз» і 060400 «Фінанси і кредит» / Н.П. Любушин. - 3-е изд., Перераб. і доп. - К.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. - 448 с.

21. Контролінг як інструмент управління підприємством /

Е.А. Ананькіна, С.В. Данілочкіной, Н.Г. Данілочкіна, О.В. Дерипаска; Під ред. Н.Г. Данілочкіной. - К.: АУДИТ. - 1998. - 527 с.

22. Контролінг як інструмент управління підприємством / Е.А. Ананькіна, С.В. Данілочкіной, Н.Г. Данілочкіна, О.В. Дерипаска; Під ред. Н.Г. Данілочкіной. - К.: АУДИТ. - 1998. - 527 с.

23. Контролінг як інструмент управління підприємством / Е.А. Ананькіна, С.В. Данілочкіной, Н.Г. Данілочкіна, О.В. Дерипаска; Під ред. Н.Г. Данілочкіной. - К.: АУДИТ. - 1998. - 527 с.

24. Кузнєцова Е.І. Фінансово-економічна безпека і конкурентоспроможність. Формування фінансово-економічної стратегії держави: монографія. Юніті-Дана. 2012 р. 239 сторінок

25. Кір'янов А.Є. "Результати бізнес-розвідки як інструмент прийняття ключових рішень".

26. Крилов Е.І., Власова В.М. Аналіз стану та ефективності використання трудових ресурсів підприємства: Учеб.пособие / СПбГУАП. СПб., 2001. 107 с.

27. Лазарєв, В. Н. Управлінські рішення: текст лекцій / В. Н. Лазарєв. - Ульяновськ: УлГТУ, 2011. - 56 с.

28. Лисенко Д.В. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: Инфра-М, 2008. - 320 с.

29. Марушко Р. В. Оцінка використання економічного потенціалу підприємства (на прикладі підприємств галузі друку): автореф. дис.канд. екон. наук: 08.00.05 / Р. В. Марушко. - М., 2007. - 18 с.

30. Мейер К., Девіс С. Жива організація. Компанія як живий організм. - К.: Добра книга. - 2007. - 702 с.

31. Мельник М.В., Герасимова Є.Б., Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. - К.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2008. - 192 с. - (Професійне освіту).

32. Молибог Т. А. Комплексний економічний аналіз фінансово-

господарської діяльності організації: навчальний посібник / Т. А. Молибoga, Ю. І. Молибog. - К.: Владос, 2007. - 383 с.

33. Никифорова Є.В. Публічна звітність: принципи побудови / Под ред. А.І. Афонічкіна. - К.: Фінанси і статистика, 2002. - 96 с.

34. Попов С.А. Сценарне моделювання: методика з восьми кроків. URL: www.iteam.ru/publications/strategy

35. Пястолов С.М. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Підручник / Сергій Михайлович Пястолов. - 3-е изд., Стер. - К.: Видавничий центр Академія », 2004. - 336 с.

36. Ромащенко Т.Д. Теорія фінансово-економічної безпеки: Навчальний посібник. - Воронеж: Изд-во ВДУ, 2015. - 123 с.

37. Ромащенко Т.Д. Теорія фінансово-економічної і соціальної безпеки: Навчально-методичний посібник для вузів. - Воронеж: Изд-во ВДУ, 2013. - 127 с.

38. Романова Юлія Олександрівна, Єгоренко Ганна Олегівна. "Конкурентна розвідка: новий погляд в умовах глобалізації економіки".

39. Савицька Г. В. Аналіз ефективності діяльності підприємства. Методологічні аспекти. - М.: Нове знання, 2004. - 434 с.

40. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: Підручник. - 2-е вид., Вип. І доп. - М.: ИНФРА-М, 2003. - 400 с. - (Серія "Вища освіта".)

41. Сахчінская Н.С., Гогін Г.Н. Керуючі і аналітичні аспекти облікової політики організації: монографія. - К.: NOTABENE, 2009 г. - 256 с.

42. Сіміонова Н.Є., Сіміон Р.Ю. Оцінка бізнесу: теорія і практика: Навчальний посібник для ВНЗ. - К.: Фенікс, 2007. - 571 с.

43. Скамай Л. Г. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник / Л. Г. Скамай, М. І. Трубочкіна. - 2-е изд. , перераб. і доп., 2011. - 378 с. - (Вища освіта).

44. Сосненко Л.С. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності. Короткий курс: навчальний посібник / Л.С. Сосненко, А.Ф. Черненко, Е.Н. Свиридова, І.М. Ківеліус. - К.: КНОРУС, 2007. - 344 с.
45. Страхов А.І. Безпека суспільства - соціально-трудової аспект / РАН. Ін-т економіки. - М., 2001. - 320 с.
46. Учитель Ю. Г., Учитель М. Ю. SWOT-аналіз і синтез - основа формування стратегії організації, Видавництво: Либроком, 2010. - 328 с.
47. Підручник по Конкурентною розвідці від СПКР. Видавництво УрГЕУ. Частина 1.
48. Фінансовий директор як інтегратор бізнесу / Рід С., Шойермана Х.Д. і група mySAPERPFInancials. - К.: Альпіна Бізнес Букс. - 2007. - 610 с.
49. Четиркін Н.Ю. Управління конкурентоспроможністю організацій сфери послуг - Навчальний посібник Чуєв І.М., Чуєва Л.Н. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: Підручник для вузів. - К.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і Ко», 2006. - 368 с.